

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

Orgaan der Vereeniging

Opggericht door Kolonel
G. E. V. L. van Zuylen,
21 Maart 1900.

OOST EN WEST

"Het Koloniaal belang
is een Algemeen
Nederlandsch belang."

Abonnementenprijs per jaar.

Vrij aan huis of franco per post binnenland, bij vooruitbetaling f 1.50
Voor Oost-Indië en het Buitenland " 4.—
Afzonderlijke nummers. " 0.05

Prijs der Advertentiën.

Per regel. f 0.10
Bij plaatsing van 300 regels " 0.09
" " " 1000 " " 0.80

Mededeelingen of Ingezonden Stukken moeten worden geadresseerd "aan de Redactie-Commissie", en gezonden aan de Presidente, 7a Heerengracht, Den Haag.

Voor Administratie en Verandering van Woonplaats wende men zich tot den Heer W. VAN DER ZIJL, 51 Verhulststraat.

Voor Advertentiën tot de Uitgevers-Maatschappij "HET GEMEENSCHAPPELIJK BELANG", NIEUWE MOLSTRAAT 20, beiden den Haag.

Het hoofddoel der Vereeniging is:

Het verspreiden van populaire kennis omtrent onze Indië onder gansch het volk en het bevorderen der welvaart in die gewesten, om zodoende en ook door het verleenen van onderlinge hulp, ware belangstelling en liefde te kweeken tusschen Nederland hier en ginds.

Het lidmaatschap bedraagt f 1.50 tot f 5.— 's Jaars, (voor Indië en het buitenland minstens f 2.50).

Zij die f 5 of meer contribuëeren of een gift in één'schenken van f 100, zijn donateur(trice).

Aan alle donateurs en leden wordt kosteloos en franco het Koloniaal Weekblad toegezonden.

Inhoud van dit nummer:

Mededeelingen. — Twee belangrijke wetsontwerpen. — Perskroniek. — Algemeene Berichten. — Uit de O.-I. Mail. — West-Indische Berichten. — Van Vreemde Koloniën. — Boekbespreking. — Naamlijst van Leden. — Inhoud der voornaamste Nederl. Tijdschriften voor Oost en West-Indië. — Passagierslijst. — Feuilleton.

Mededeelingen.

I. Van het Dag. Bestuur der Vereeniging:

Jaarlijksche Algemeene Vergadering der Vereeniging,

te houden te Rotterdam

op Zaterdag 2 Juni 1906 des namiddags 1½ uur in de groote Bovenzaal van de „Vereeniging“, Schiedkade 181.

Voor de agenda zie No. 19 van het Koloniaal Weekblad van 10 Mei j. l.

Ditmaal wordt onze algemeene vergadering opzettelijk in de tweede handelstad van ons land gehouden, om de leden der Afdeling Rotterdam in de gelegenheid te stellen mondeling met het Hoofdbestuur en met de afgevaardigden der andere Afdelingen van gedachten te wisselen over hetgeen onze Vereeniging in het belang van Ned. Oost-West Indië verricht en nog meer of beter zou kunnen doen.

II. Van de Afdeling 's Gravenhage:

Buitengewone Algemeene Vergadering op Zaterdag den 19 Mei 1906 des avonds te 8 uren in het gebouw, Laan van Meerdervoort 195.

Agenda:

Voorstel tot wijziging van het Huishoudelijk Reglement, in verband met het aanvragen van rechtspersoonlijkheid.

Hel Bestuur.

III. Van Boeatan:

A.

Dinsdag 15 Mei werd des voormiddags te elf uren in het lokaal, Plaats 9, den Haag, de jaarlijksche algemeene vergadering van aandeelhouders der Naamlooze Venootschap "Boeatan" gehouden.

Zooals gewoonlijk het geval is, wanneer een zaak naar het oppervlakkig algemeen oordeel, "op rolletjes" gaat, waren er slechts enkele aandeelhouders tegenwoordig. Wat warmere, meer daadwerkelijke belangstelling van den

kant der toen afwezigen, zich uitende b. v. door een op aanschouwing gegrond oordeel over het in onze tentoonstelling- en verkoop lokalen aanwezige, door het geven van wenken en raadgevingen betreffende zoowel het doen van bestellingen uit Indië als de manier om de artikelen hier in Europa meer en meer ingang te doen vinden, zou den leden van den Raad van Beheer zeker liever zijn geweest. Intusschen betuigde de waarnemende presidente den aanwezigen heeren en dames dank voor hun opkomst en werd punt I der agenda, het jaarverslag over 1905 met de daarbij behorende toelichting, zooals dat in No. 18 en 19 van ons orgaan werd bekend gemaakt, zonder op- of aanmerkingen goedgekeurd.

Ook de rekening en verantwoording van den penningmeester, door de commissie van verificatie accoord bevonden werd onder hartelijke dankbetuiging voor de vele zorgen daaraan besteed gearresteerd. Over eene opmerking van bovengenoemde commissie, dat h. i. de huurwaarde van het winkelhuis te hoog zou zijn in evenredigheid tot het bedrijf, ontspan zich onder de vergaderden eene gedachtenwisseling welke tot het eenparig oordeel leidde; dat er niet licht eene minstens even geschikte ruimte in het centrum der stad voor lagere prijs te vinden zal zijn. Daar de tegenwoordige localiteit echter reeds te klein begint te worden en zij nog in menig ander opzicht te wenschen overlaat, is de Raad van Beheer reeds sinds maanden op den uitkijk naar iets beters en zal daarom de medewerking van aandeelhouders en andere belangstellenden ook in deze richting dankbaar ontvangen. De wenschelijkheid, door een der aanwezigen geuit, om zoo mogelijk de leeskamer, het bureau der Afdeling 's Gravenhage en wellicht ook de Indische restauratie, in hetzelfde gebouw met Boeatan vereenigd te krijgen, werd algemeen beaamd, doch tevens de groote moeilijkheid van slagen, ook uit het geldelijk oogpunt, niet over het hoofd gezien.

Na benoeming der Commissie tot verificatie van de rekening en verantwoording over 1906, werd overgegaan tot de verkiezing van den Raad van Beheer, welks leden statuair jaarlijks allen aftreden. Met algemeene stemmen werden de tegenwoordige functionarissen herkozen en bij acclamatie Mr. J. H. Abendanon als 5de lid benoemd.

De Raad van Beheer, die durft hopen, dat deze benoeming zal worden aanvaard, kan niet nalaten zichzelven te feliciteeren met deze gelukkige keuze der vergadering en gaat daarom vol moed en vertrouwen, hopende ook op toenemende belangstelling van buiten, voort op den ingeslagen weg, die onder vereende krachten nog voor zooveel uitbreiding en verbetering vatbaar is!

B.

In de laatste dagen zijn er weer zeer mooie bezendingen uit Indië in Plaats 9 ontvangen; o.a. van de Timor-eilanden bijzonder fraaie ikat-weefsels, slimoets en slendangs welke zoowel voor portiere als voor tafelkleed benut kunnen worden; allerlei typisch vlechtwerk waaronder de eigenaardig gesloten mandjes, van verschillende laadjes voorzien, evenzeer de aandacht trekken als de zeer smaakvol met kleurige kraaltjes versierde exemplaren; ook de uit hoorn, klapperdop en kunstig gesneden lepels, dergelijke als door Loebèr in zijn boek over Timorornament beschreven munten door sierlijkheid uit.

Van de Padangsche Bovenlanden kwam een uitgebreide keuze van verschillende, in mooie teekeningen gevlochten tassen, die zoo geschikt zijn om mee naar 't strand te nemen, ook een uitgezochte collectie oud koperwerk in den vorm van ronde en vierkante doosjes, ketels met toempal-versiering, schalen en bakjes, met opgemerkte motieven, alle zeldzame stukken, zooals er zelfs in de binnenlanden nog maar weinig gevonden worden.

Uit Bali werden enkele zijden weefsels, eenige koperen pinang-scharen, kandelabers en tafel- of eigenlijk tempelschellen in oorspronkelijk oud model, alsook een bezending van de bekende, zeer soliede van zwart, rood en geel

gekleurd rottan gevlochten doozen en zeer praktische deksels of vliezenkappen gestuurd.

Een bezoek aan BOEATAN heft in gezelschap van daar nog vreemde familieleden of vrienden om al het nieuw aangekomene te bewonderen en desverlangd te koop worden dus allen ten zeerste aanbevolen.

Twee belangrijke wetsontwerpen.

Bij de Staten-Generaal zijn op het oogenblik twee wetsontwerpen in behandeling, welke dunkt ons wel waard zijn daaraan eenige bijzondere aandacht te wijden.

Toen ten vorigen jare de russische vloot zich opmaakte om uit de wateren van Madagaskar naar het verre Oosten te stoomen en de kans bestond dat de strijd, die in het Noorden van Azië werd gevoerd, zich naar de zeeën van het zuidelijk halfrond en om den evenaar zou verplaatsen, konden van de zijde van Nederland de maatregelen niet uitblijven om de neutraliteit te handhaven in zijn uitgestrekt koloniaal rijk.

Er zijn toen in het buitenland o.a. in de Temps stemmen opgegaan als zouden die maatregelen te wenschen hebben gelaten. Wij gelooven dat Nederland ten deze zijn plicht volkomen heeft betracht en stippen hier nog even aan de ontboezeming van een, in den laatsten tijd minder maar voordien het nederlandsch gezag in Oost-Azië beslist kwalijk gezind blad als de Straits-Times, die bij gelegenheid van den beweerdde zeeslag bij de Natoena-eilanden niet kon nalaten onzen kruisers den lof toe te zwaaien van zich als te vermenigvuldigen, dan hier, dan daar steeds op het gewenschte punt te verschijnen.

Wij kunnen dus in dat opzicht tevreden zijn . . . maar! De handhaving der neutraliteit in onze koloniale wateren, waarbij grootendeels het belang van het moederland werd gebaat, dat aan de wereld toonen moest dat het zijn koloniaal bezit tegen wederrechtelijke handelingen der oorlogvoerende partijen wist te beschermen, werd door Indië betaald.

Wat dit aan Indië gekost heeft?

Onlangs werd door den minister van koloniën aan de Staten-Generaal een wetsontwerp ingediend, waarbij voorgesteld wordt de helft der kosten, uithoofde van de handhaving der neutraliteit door Indië uitgelegd, aan de kolonie te restitueeren. Die helft zou dan 184.000 gld. bedragen, waarbij het moederland edelmoediglijk een rond getal aanneemt, daar de totale kosten op 367.610 gld. zijn gesteld als volgt over marine en landmacht verdeeld: 338.422 gld. voor de marine en 29.188 gld. voor de landmacht.

Hoe komt men aan die cijfers?

Uit de toelichting blijkt, dat wat de marine betreft gerekend wordt op de meerdere uitgaven aan soldijen, voeding en steenkolen voor twee schepen van het auxiliair eskader. In den aanvang van 1905 bestond dat eskader uit vijf schepen, doch werd het door uitzending van drie eenheden tot acht schepen opgevoerd. Feitelijk heeft dus de handhaving der neutraliteit aan de kolonie de meerdere uitgaven voor drie schepen gekost boven het aantal van vijf, dat in de laatste tijden steeds beneden het organiek getal

van zes in de koloniale wateren was aanwezig geweest. Maar laten wij die kleinigheden over het hoofd zien, waar er nog zooveel op te merken valt.

Onze kruisvaarders hebben hunne „Schuldigheid” gedaan. Straat Soenda, de Straat van Malakka, de zoo belangrijke en geduchte passage tusschen Borneo en Celebes, de wateren in den Molukschen archipel, alles werd geobserveerd. Dan hier, dan daar togen een of meerdere schepen er op uit om poolshoogte te nemen van gesignaleerde, verdachte bewegingen als die van de japansche hulpkruisvaarders voor Telok Betong. Het steenkolenverbruik moet bij al die tochten enorm zijn geweest en zeker niet in evenredigheid staan tot het belachelijk lage cijfer van 77980 gld. dat Nederland bij het onderhavige ontwerp voor zijne rekening zou nemen. Waar meer gevaren werd en veelal veel gevaren moest worden, zullen ook meer uitgaven onder het hoofd dokgeld en herstellingen zijn bewerkstelligd dan in gewone tijden. Deze meerdere uitgaven komen geheel ten laste van Indië.

Wat de landmacht betreft kunnen wij kort zijn, door eene simpele verwijzing naar het bedrag van 29188 gld., dat boven de gewone uitgaven zou zijn besteed aan de maatregelen tot handhaving der neutraliteit genomen. Atjeh, dat zijn menschen zoo brood noodig heeft en had, moest twee divisien marechausseeën voor Sabang afstaan en aan den eigenlijken werkkring onttrekken, waardoor wie weet hoeveel schade aan den voortgang van het pacificatiewerk werd toegebracht. Tjilatjap zag weer eens een garnizoen binnen zijne malariagrenzen. Nog andere troepenbewegingen hebben plaats gehad; de bezetting der strandversterkingen bij Batavia, Emmahaven en Pemangkat heeft noodzakelijk tal van evacuatiën ten gevolge gehad; en voor dat alles zou slechts een bedrag van 29188 gld. door Indië zijn ten koste gelegd? Wil men ons dat wijs maken? Neen het luttele bedrag is behoorlijk gespecificeerd, maar deze specificatie toont ten duidelijkste aan, dat slechts een minimaal deel der meerdere door Indië uitgelegde kosten voor gedeeltelijke restitutie in aanmerking werd gebracht.

Nog geen vier ton zou Nederland aan maatregelen hebben doen ten koste leggen, welke voor zijn bestaan als koloniale mogendheid van zoo'n groot gewicht waren? Wij weten beter, doch meenen, dat het voor de regeering een punt van eer hadde moeten uitmaken om met het volle bedrag voor den dag te komen en de geldelijke consequentiën te aanvaarden.

Een ander belangrijk wetsontwerp is dat, waarbij minister Fock voorstelt om een bedrag van 500.000 gld. op de Indische begroting voor dit jaar uit te trekken voor den aankoop van particuliere landerijen.

De quaestie der particuliere landerijen ligt der regeering, zoo in het moederland als in de kolonie, sedert jaren en jaren dwars in de maag, als een onwelkom legaat van het bestuur van maarschalk Daendels en het engelsch tusschenbestuur. Het aantal dier landerijen bedraagt op Java 562 met een totale oppervlakte van 1.532.808 bouws en een bevolking van omstreeks twee millioen zielen, waarvan 467 met een uitgestrektheid van 1.199.053 bouws en 1.579.356 opgezetenen alleen in de residentie Batavia.

De bezwaren tegen het voortbestaan der particuliere landerijen als zoodanig worden door den minister in

zijne toelichting op het betreffende ontwerp weergegeven en in hoofdzaak de volgende genoemd:

De heffing door strafbepalingen gesanctionneerd, van belasting door de landheeren en het verrichten van heerediensten voor dezen door de opgezetenen.

De benoeming en bezoldiging van hoofden beneden den rang van districtshoofd door den landheer, waardoor de ambtenaren, die het dichtst bij de bevolking staan, van deze vervreemd worden.

De veiligheid, die veel te wenschen laat, en de overdracht van bezit door inlandsche opgezetenen aan niet-inlanders, in strijd met de dienaangaande elders voor heel Java geldende bepalingen.

Deze bezwaren doen zich niet alle overal en gelijkelijk gevoelen, maar kunnen zich overal voordoen en staan de ontwikkeling van land en volk in den weg.

De meest radicale maatregel ware de landerijen te onteigenen. Afgezien van het feit dat hiermede groote sommen zouden gemoeid zijn — de verpondingswaarde der 562 landerijen is in het laatste Koloniaal Verslag met een bedrag van ruim 50 millioen gulden aangegeven — wijst de minister er in zijne toelichting op, dat de mogelijkheid der onteigening op juridische gronden wordt betwist.

Zelf voorstander van de opheffing der particuliere landerijen, heeft de minister thans het onderhavige ontwerp ingediend, dat ten doel heeft, dat de volksvertegenwoordiging zich in dit concreet geval (voorgesteld wordt van de vijf ton een bedrag van 260.000 gld. te besteden voor den terugkoop van het land Nanggoeng, waarvan de huidige eigenaresse zich wil ontdoen) uitspreke over den terugkoop van particuliere landerijen.

Het ligt dan in de bedoeling om telkenjare een zelfde bedrag voor dit doel uit te trekken, om telkens wanneer de gelegenheid zich voordoet, tot den aankoop over te kunnen gaan van ten verkoop getoden landerijen.

Met een „dankbaar, maar niet voldaan!” zou minister Fock, gegeven zijne bekende denkbeelden in dit opzicht, dezen eersten stap op den weg der afschaffing van particuliere landerijen hebben begroet, wanneer een ander de voorsteller ware geweest.

Dankbaar zijn ook wij in de overtuiging dat wanneer deze eerste stap op den goeden weg zal zijn gezet, deze zal blijven betreden en in de hoop dat intusschen het vraagstuk in overweging blijve, opdat, wanneer de kolonie eenmaal over de middelen konne beschikken om aan den ongewenschten toestand te dezen opzichte een einde te maken, zulks ook onmiddellijk konne geschieden.

Voldaan zijn wij evenwel geenszins, waar de mogelijkheid wordt voorgespiegeld, dat alleen geleidelijke aankoop naar het beoogde doel zal leiden, en voor een geleidelijken aankoop een norm wordt vastgesteld, zóo laag, dat daardoor de bestaande toestand zij het ook in steeds geringere mate zou kunnen worden bestendig tot een al te verre toekomst.

Wij meenen evenwel, dat het correctief voor deze langzaamheid zal worden gevonden in de, aan Indië te verleenen meerdere financieele zelfstandigheid. Hoe meer de ontwikkeling van het land, welke door die zelfstandigheid ontegenzeggelijk zal worden gebaat, voortschrijdt, hoe meer zich ook de bezwaren der

verouderde toestanden op de particuliere landerijen zullen doen gevoelen, maar dat niet alleen voor het bestuur en de opgezetenen, doch ook voor de landheeren, zoodat ten slotte aller belangen door eene en dezelfde oplossing zullen worden gebaat.

Moge, nu eenmaal de eerste stap of beter gezegd het eerste s t a p j e op den goeden weg zal worden gezet, die eindelijke oplossing binnen een zoo kort bestek als mogelijk is te bewerkstelligen, het ernstige streven zijn.

Pers-kroniek.

Inhoud: De Nieuwe Rotterdamse Courant over het wetsontwerp regelende de rechtspositie der inlandsche christenen: twee boze artikelen, waarin den minister gebrek aan adaat verbied wordt verweten. — Uit de Telegraaf: een door den krijgsvaardige amboineschen sergeant, waarover volgens den schrijver in de engelsche en fransche pers schande moet worden geroepen. — „Justus” in de Acondpost over de a. s. suikerbelasting en gebrek aan „offervardigheid” ten behoeve van Ned.-Indië, misgaders een aansporing tot den gouverneur-generaal gericht om diens positie als „bezuiniger te versterken” door het snoeiens der bezuiniging in zijn eigen jaarwedde te zetten.

Trouwe lezers van *Oost en West* zullen zich misschien nog wel herinneren hoe eenige maanden geleden een zeer boos artikel der *N. Rot. Ct.* over het ontwerp tot regeling der rechtspositie der Inlandsche Christenen in het weekblad werd gerefereerd. Welnu, op hetzelfde onderwerp en in denzelfden toon is het Rotterdamse orgaan thans nog eens teruggekomen. In ongekend heftige bewoordingen geeft het op het ontwerp af. Er is nu, letterlijk niets goeds in. Wat veranderd wordt had zoo moeten blijven, en wat blijft had moeten veranderd worden. Zoo ongeveer redeneert de *N. Rot. Ct.*, die er maar voortdurend over klaagt, dat de steller der Mem. v. Ant. geen adatkennis heeft, geen eerbied voor de adat heeft, en de bevolking in zijn rechtseven buiten deze wet laat staan. In een voor het deftige blad, dat de eenvoudigste dingen ter wereld zoo gaarne in vreeselijk geleerde termen zegt, zeer gepeperde taal krijgen de ministers Idenburg en Fock er geducht van langs. Dit lezende zou men zoo zeggen: deze wet eenmaal door de Kamer aangenomen is het begin van den ondergang van ons koloniaal bestuur.

Biedt het ontwerp ten aanzien van de Inlandsche Christenen groote nadeelen — zegt de *N. Rot. Ct.* — ten aanzien van de onchristen inlanders — de overgrote meerderheid — komt het regeeringsplan hierop neer, dat de eene helft van hun adat op stel en sprong wordt afgedankt, terwijl de andere helft voorhands wordt behouden, maar verknoeid, om over ettelijke jaren, nadat ze goed verknoeid zal zijn, als onbruikbaar te kunnen worden weggegooid. En toch is de ervaring der gansche vorige eeuw er om te toonen, dat wij in Indië succes hadden waar wij met de adat rekenden, doch papieren voorschriften gaven of — erger — een janboel schiepen, zoo dikwijls wij de adat negeerden.

De regeering kent de adat niet, schildert een onderzoek naar de nog geldende als de onaannemelijkheid zelve af, maar wil toch de eene helft er van afdanken. Zij miskent het karakter der adat en wil op den inlander gecompliceerde Westersch-Europeesche rechtsvormen toepassen, waarvan hij geen begrip kan hebben en waarvoor hij niet rijp is. De regeerings-ontwerpen tot afdanking van zijn volksrecht laten den inlander *koud*, maar straks bij de toepassing van het nieuwe onverstaanbare recht, zal hij in

en ik gaf helaas toe.

's Namiddags ging ik met de Atjehers er op uit om te verkennen. Eerst een bad in de zee, onder bewaking — want hier was men evenmin veilig voor tigers als voor Inlanders — een bad, dat allerheerlijkst was. Wit, fijn zand, zowat 200 Meter ver in zee, bij een diepte van ongeveer 1.20 M. — een badstrand, waarbij dat van Ostende mij armzalig toeleek. Het was zoo versterkend, iedere golf joeg kracht door mijn lichaam en deed de typhuszwakte verdwijnen, zoodat ik besloot hier althans een week te blijven. Bonte schelpdieren, witte en zellis roode koralen in menigte, een strand, dat zoo hard was als asphalt — gewoon overheerlijk!

Daarop gingen wij naar de moerassen zien. Twee kleine alligators, die aan het strand in de zon hadden gespeeld, platen in het troebele water; wij zagen, dat de bodem geheel omgewoeld was door buffelpooten — het gras nog vol kleefstof, geen twijfel: de beestjes kwamen 's nachts hierheen om te baden.

Wij volgden het spoor, maar wilden, daar het ons te ver voerde en wij het gemakkelijk konden kwijtraken, niet te lang doorloopen, en sloegen links af, met een bocht naar onze legerplaats terug, waar wij tegen het vallen van den avond aankwamen. Wij hadden nog ruim vier uur tijd, vóórdat de buffels zichtbaar zouden worden en daarom kroop ik onder de dekens, trok het muskietennet dicht en poogde een poosje te slapen. Maar wij waren in Blang-Ulam — het ellendigste bivak van geheel Sumatra — en de muskieten hadden oneindig veel schik in ons bezoek.

Lof en eere zij het muskietennet! Terecht wordt dit een *net* genoemd, d. w. z., een instrument om de muskieten te vangen, maar niet om ze te verjagen. Slechts vrome Indische fakirs zouden het durven wagen zich in zoo'n net te leggen, dat wemelt van muskieten, want het is even genoegelijk als om op glasscherven te gaan lig-

FEUILLETON.

In de binnenlanden van Sumatra.

DOOR

E. Baron BINDER-KRIEGLSTEIN.

Uit de *Kreuzzeitung* vertaald door L. J. v. d. B. v. R.

VII.

Na vijf uren gemarcheerd te hebben, kwamen wij te Blang Ulam. Dat heette een kampong met een grooten pepertuin te zijn, volgens den luitenant van Kroeng Radja; deze meende, dat het een prachtig jachtveld zou wezen vooral voor tigers en buffels. Wij lieten dus het strand links liggen, volgden een olifantenpad door nitgestrekte alang-alang-velden heen en kwamen toen aan een beekje.

Mijn wanschappen legden nu hun bagage neer, zeggende, dat wij thans in Blang Ulam zijn. Ihm! Er is echter niets te zien dan een open plek grond, die omgewoeld is door olifantspooten — geen kampong — geen hutten — niets, volstrekt niets.

„Waar is het dorp?”

„Hier!”

Wij vonden op den grond liggen twee verwoeste hutten door onkruid overwoekerd — in 't rond tal van bananen struiken, die tot op een meter van den grond waren afgegeten, zoodat alleen de kale stronken daar treurig waren blijven staan. De peperranken, die om deze stammen zich hadden geslingerd, waren losgerukt en lagen, van hun bladeren beroofd, op den grond. Een beeld van verwoesting en vernieling, zooals menschen het niet volkomener hadden kunnen tot stand brengen! Wie waren hier de vernielers geweest?

Wel, wie anders dan de heeren olifanten, die zoo

zachte, onschuldige dieren of zooals de Atjehers hen noemen: „de rijstdieven, de ongelooften, de *kajirs*!”

Ja, de olifanten hadden daar hun werk terdege gedaan! De Atjehers, die hen jaren achtereen gebruikt hadden om de geveld reuzenstammen uit het oerwoud te verplaatsen, hadden later hun ontginningen in den steek moeten laten, daar zij onmachtig waren tegenover deze olifanten en de tigers, die niettegenstaande wachtvuren en afrasteringen, gepaard met muziek en geschreeuw, toch waren ingebroken, en ied-eren dag, na hun bad aan het strand, hier terugkeerden om zich te goed te doen aan heerlijke bananen en peperkorrels.

Wapens, d. w. z. geweren mogen de Atjehers niet hebben, — daarenboven zijn zij vervuld van heilige vrees voor deze reusachtige dieren — en daarom bleef hun, daar de olifanten zich niet goedschiks lieten verwijderen, niets anders over dan dezen het slagveld over te laten! Een zeldzaam geval, dit vreemde verschijnsel: dat de mensch zijn ontginningswerk door wilde dieren ziet verwoesten, zonder dat hij er iets aan doen kan!

En gij, waarde lezer, die, wellicht daartoe aangetrokken door het verhaal mijner reisavonturen, eens naar Sumatra mocht komen om hier te jagen — blanke, groote mijnheer (toewan bezar), vermijd vooral Blang Ulam. En mocht gij, door den rijkdom van wild niettemin hierheen worden gelokt, sla dan althans uw bivak niet op in deze woestijn, maar liever dicht aan het strand, aan den onmetelijken Oceaan — anders wordt ge opgegeten door de muskieten en roode mieren.

Ik vermoedde onheil, toen de sergeant mij voorstelde, om in de woestijn ons bivak op te slaan, daar men palen en gras van de verbrokkelde hutten bij de hand had — ik wilde bij het strand overnachten maar de gele schelm beweerde, dat wij aan den oever der zee geen zoet water zouden hebben en het met onze bekers daaraan zouden moeten slegen — zowat vijf minuten ver,

verzet komen — en dan laat 'het prestige der regeering' omkeer natuurlijk niet meer toe.

Het gevolg van de voorgenomen verdringing, thans van de halve, mettertijd van de heele adat door Europeesch wetboekenrecht zal dan ook niet wezen, dat tusschen Europeanen en inlanders eenheid van recht ontstaat, maar wel, dat, op de plaats van het door de regeering zoo gewraakte 'dualisme' van nu tusschen 1o. een westersch recht dat den Europeanen en 2o. een oostersch recht dat den inlanders past, het veel ernstiger dualisme zal treden van 1o. een westersch wetboekenrecht dat voor den inlander héét te gelden (nieuwe aanhef van artikel 65) en dus in de rechtszaal op hem wordt toegepast, en 2o. het beschadigde maar taaië volksrecht, dat in de dorpen, op de markten, kortom buiten de rechtszaal overal, wordt toegepast en dat zooveel mogelijk onzen rechter mijdt. Zoo zal men ten voeten uit krijgen, wat thans nog maar ten deele bestaat: een rechtsleven der inlandische bevolking, dat geheel buiten den rechter omgaat; een samenstel van rechters, dat van dat rechtsleven niets bemerkt. Voor onwaarheid in de wetgeving zal aanneming van deze ontwerpen een zegepraal zijn.

Het diep-ingrijpend en netelig voorstel, zoo lezen wij verder, om in beginsel te besluiten tot samenvoeging van onze rechtspraak over Inlanders met die over Europeanen is niet anders toegelicht dan met de onbeduidendste en lichtvaardigste frases. En het blad keurt het af, dat van dit voorstel, met het oog op de Eerste Kamer, geen afzonderlijk ontwerp is gemaakt.

Haar resumé besluitend zegt de *N. R. Cl.* in haar eerste artikel:

De voordracht is — en ziehier, ten slotte, haar alpha en omega — gebouwd op de volstrekt onware onderstelling, dat in Indië voor de meeste materies geen adat, althans geen bruikbare adat, meer bestaat. Maar hoe zal de regeering die onderstelling bewijzen? Is er geen adat, omdat het departement van Koloniën die niet kent? Of is er geen adat omdat de jurisprudentie daarvan maar schaars en gebrekkig getuigenis geeft, — een jurisprudentie, afkomstig van rechters, die meerendeels voor adatkennis en adatliefde niet zijn toegerust geworden en die voor adatonderzoek véél te overkropt zijn met werk? Voor de schaarschte der adaturisprudentie ligt anders de hoofdreden voor de hand: de inlander ontwijkt onzen burgerlijken rechter. Zoodra een voorzitter optreedt, die in de adat belang stelt, neemt — de ervaring leert het telkens — het aantal civiele zaken toe. Op Java, waar de meeste juridische presidenten de adat dooddrukken, zijn de civiele zaken weinige tegenover de vele strafzaken; op de Buitenbezittingen, waar de adat meer ontzien wordt door den rechter, is het juist omgekeerd. Ook in 1866, bij de Cultuurwet, pleitte men, dat de adat op het grondbezit niet veel zaaks was; is die bewering door het agrarisch onderzoek van na 1867 niet ten volle gelogenstraft? Ook thans nog zou een eerlijk onderzoek naar het aanwezige volksrecht, ondernomen door kenners van volk en taal, resultaten geven, zelfs voor Java en zelfs voor menig Indisch jurist in hooge mate verrassend; in December 1900 had minister Cremer dan ook aan de Eerste Kamer te melden, dat 'het Hooggerechtshof elken maatregel zonder voorafgaand grondig lokaal onderzoek met nadruk (bleef) ontraden'; maar met het aanhangige regeeringsplan is zulk een onderzoek kortaf onverenigbaar.

En het slot van haar tweede artikel luidt:

'De werkelijkheid leert, dat continuatie van het bestaande artikel geen kwaad of gevaar zal stichten, en de gelegenheid zal openlaten om kalm, te goeder tijd, met volle kennis van toestanden, door kleine wetsaanvulling die concrete wijzigingen in het volksrecht te bevorderen, welke grandeweg noodig of gewenscht zullen blijken.

Fouteloos is artikel 75 volstrekt niet, maar zijn goede eigenschappen zijn honderdmaal gewichtiger dan zijn gebreken; en tegen het destruerende regeeringsartikel mag

gen. Alleen dan, wanneer er geen enkele muskiet binnen het net is, kan een Europeaan er kalm in gaan slapen.

Mijn rusten haalde dan ook niet veel uit. De manschappen legden met het materiaal, dat afkomstig was van de verwoeste hutten, groote vuren aan, om het vleesch, dat wij nog bij ons hadden, te braden. En zoo doende lag ik te midden van rook en muskieten te zuchten, toen ik een luid gestamp vernam en dadelijk daarop den sergeant hoorde schreeuwen: 'De olifanten komen!'

'Zeer goed — voortreffelijk — uitstekend', was mijn antwoord, 'geef hun ieder een sigaar en zeg hun, dat zij om tien uur moeten terugkomen — daar het nu pikdonker is en ik daarom niet kan schieten!'

Misschien heeft de sergeant geprobeerd mijn bevel ten uitvoer te brengen; de vuren werden althans flink opgestapeld, zoodat de vlammen 4 M. hoog opflikkerden, maar dit hielp nog niet voldoende, en na verloop van een kwartier hoorde ik het kraken der takken al zeer dicht bij mij. Wederom kwam de sergeant en riep: 'Het geeft niets, toewan, zij kennen het vuur al van vroeger en zijn er niets bang voor; wij moeten hier weg!'

Ik dacht er echter niet aan dien raad op te volgen. Ik had twee dagen achtereen als een dolle geloopt, zou binnen twee uren weer op stap moeten, om — God weet hoe lang nog, rond te dwalen om de buffels te pakken te krijgen — bovendien hadden de muskieten mij boos gemaakt en was ik bepaald in mijn schik, dat die walgelijke sergeant bang werd voor zijn gele vel. Achter ons, op ongeveer honderd pas, naar mijne schatting, hoorde ik een onafgebroken gekraak en ik dacht, dat de beesten daar wellicht een bruilofsfeest vierden. Wat moest ik doen? Er was absoluut niets te zien, geen hand voor oogen in deze duisternis, en men kon niet weten hoe sterk de kudde was. Met drie met geweren gewapende mannen — de sergeant had alleen een revolver — waarvan er twee, zooals ik reeds eenmaal ondervonden had, bij 't eerste geluid, dat de olifanten

het met alle gerustheid van zich getuigen, gelijk die herberg tegenover Père-Lachaise: *Mieux vaut ici qu'en face.*

Als zulk een bespreking 'tien jaar geleden in de *N. Rotl. Cl.* had gestaan zou het er misschien voor de aanneming van het wetsontwerp leelijk hebben uitgezien. Maar thans zijn die schoone dagen van Aranjuez voor het blad voorbij. Het mag brommen, maar bijten kan het niet meer. Met een minderheid van 48 anti-liberalen in de IIde Kamer en een sterke clericale meerderheid in de Iste Kamer kan de minister met zijn ontwerp zich zoo veilig gevoelen als in Abrahamsch schoot. 'Adat' aanneming of niet, het komt in het *Staatsblad*.

* * *

De *Telegraaf* nam het onderstaande uit het *Nieuws v. d. Dag van Ned. Indië* over:

Een schandelijke daad en hoe men die in Indië straft.

Voor den krijgsraad te Weltevreden stond terecht de Amboineesche sergeant Pentury, alg. st. no. 52721, beschuldigd dat hij op 19 Mei 1905 als commandant eener patrouille van het te velde ageerde leger, op marsch in de nabijheid der doesoen Pemajoehan in de Boven Soemastreek in het Djambische, den ongewapenden, vreedzamen ingezetene van de doesoen Pemajoehan, genaamd Sitoem, dien hij gedwongen had de patrouille als gids te geleiden, moedwillig zonder noodzaak met een rotanastok over het geheele lichaam geslagen heeft, waardoor Sitoem talrijke striemen en opzwellingen op de geheele oppervlakte van zijn lichaam gekregen heeft, tengevolge waarvan hij binnen 24 uren te Pemajoehan gestorven is.

De krijgsraad veroordeelde dezen Amboineeschen huurling, die vreedzame ingezetenen zonder noodzaak ranselt, tot den strop?.....

Neen minder. De krijgsraad veroordeelde Pentury tot de straf van veertien dagen dwangarbeid, buiten den ketting, te vervangen door militaire detentie van gelijken duur, wegens 'het moedwillig toebrengen van slagen en kwetsuren, geen ziekte van meer dan 20 dagen tengevolge gehad hebbende (!) onder verzachtende omstandigheden'.

'Geen ziekte van meer dan twintig dagen tengevolge gehad hebbende'.....

Parbleu. Daar de man den volgenden dag dood was!... Moordenaars, die een lichte straf wenscht, doet nu voordeel: slaat uwe offers dood, zoo dat ze geen twintig dagen ziek zijn. Patrouille-commandanten, laat u leiden door het voorbeeld van dezen braven Nederlandsch-Indischen militair, die onder 'verzachtende omstandigheden' een vreedzaam ingezetene zonder noodzaak met een rotanastok 'over de geheele oppervlakte van zijn lichaam' onmenschelijk afranselt. Natuurlijk sterft zoo'n lamme kerel den volgenden dag, om je te ergeren, aan likdorens, of aan bronchitis.

Leve de menschlievende patrouille-commandanten van het dappere Nederlandsch-Indische leger!

Leve de krijgsraad te Weltevreden! En leve de Amboineesche sergeant Pentury, die de eer der vlag hoog hield!

Volgen eenige tittels en dan leest men:

'Het is nog nimmer gebeurd, maar bij God! ik schaam mij heden, dat ik een Nederlander ben. En ik weet eigenlijk niet wat mij weerhoudt, om al deze schandelijkheden te schrijven aan Engelsche en Fransche bladen, opdat er een einde aan komt.'

Is deze kanteekening het slot van 's heeren Wijbrandts betoog in het *Nieuws*? of is zij van den heer Grappenhaus, die medewerkt aan de *Telegraaf* en ook nog al eens zijn stem doet hooren over Nederlandsche koloniale zaken in buitenlandsche bladen?

Is laatstgenoemde veronderstelling juist, dan zouden wij hem toch wel willen vragen: wat stelt hij zich toch eigen-

uitstieten, het hazenpad kozen, — kon ik niets uitrichten tegen een geheele bende, die ons eenvoudig onder den voet zou loopen, vóórdat wij ze goed gezien zouden hebben.

Een half uur lang bleef het daarna rustig; alleen hoorde ik een zacht stampen en ik verheugde er mij al op, dat zij zouden wegblijven, totdat de maan opkwam, toen de sergeant, ditmaal hoogst opgewonden, naar mij toekwam, uitroepend: 'De manschappen loopen weg — ik ga ook heen, want wij zijn soldaten om u tegen de Atjehers te beschermen, maar geen jagers.'

Dat was een waarheid, waartegen ik niets in kon brengen. Daar echter het gekraak hoe langer hoe dichterbij kwam, nauwelijks meer dertig pas van ons af, trok ik mijn schoenen aan en wandelde in mijn nachthemd, met mijn Winchester onder den arm, naar buiten. Pikdonker, niets te zien — of ik al schreeuwde en brulde, de olifanten stoorden er zich niet aan, zij schenen integendeel hoe langer hoe dichterbij te komen. Ik word nu werkelijk ook wat angstig. Toch wilde ik probeeren er een binnen schot te krijgen. Ik ga zoo ver voorwaarts, tot ik aan den zoom van het tamelijke diep riviervlakte kom en zeg aan mijn manschappen, dat zij, zoodra ik fluit, een vracht droog hout op het vuur moeten gooien; misschien, dat het dan een oogeblik licht genoeg wordt om te schieten. Zoodra de vlammen omhoog stijgen, zie ik vlak bij mij een zwarte massa, en daarop los ik vlug achter elkander drie schoten. 'Doodelijk gewond!' riepen de menschen, toen wij een jammerlijk gehuil hoorden losbarsten — de stronken kraakten, het water spatte omhoog, en het nachtelijk spook ontvluchtte om nimmer terug te keeren. Daarop kwamen de mannen toegeschoten om nog gauw een nurtje te slapen. Al heel gauw trekt de wachtpost mij weder aan de beenen om mij wakker te maken, wijzende op de maan, die zoo helder en vriendelijk op ons neerziet.

LAMBERT WATERREUS,

Sumatrastraat 279

b/d Bankastraat.

Den Haag.

Telefoon 1447.

Zeer mooie Gandaria assin en Atjar Gandaria Bombaye ducks, Palmine (planten vet) Windham Corn (mais) Nangoeng Thee, Goela aren, Ketjap Benling, Roode visch etc.

GERASPTE KLAPPER.

Abonnement geldig in

BERLITZ

meer dan 170 steden

SCHOOL

ALLEEN

Noordeinde 58 a

Gewaarschuwd wordt tegen arglistige nabootsing.

ALLE MODERNE

TALEN

Onderwijs Vertalingen

Proefles gratis.

Prospectus franco.

Moderne Wasch-, Glans- en Strijkinrichting

Mejⁿ NOORDHOEK & v. d. HEUVEL,

Beeklaan 265

bij de Weimarstraat, 's-GRAVENHAGE.

W. POPPINK,

Zadelmakerij.

Reisartikelen.

141-143 Prins Hendrikstraat

DEN HAAG.

Een Atjeher voorop, daarna de sergeant en één man — zoo gaan wij op het pad en sluipen door het hooge gras en de donkere bosschen naar de plaatsen, waar wij de buffels hopen te vinden. De groote weiden phosphoriseeren van myriaden lichtkevers, — groote nachtvoegels trekken met ruischenden vleugelslag voorbij, in de verte hooren wij apen schreeuwen. Goddelijke nachten! Men loopt voort als in een droom, men ziet groteske schaduwen over den weg vallen — een veldflesch komt tegen den loop van mijn geweer aan en ik schrik op — in de verte ziet men spookachtig wit het zand schitteren — de boomen nemen in het bleeke licht zonderlinge omtrekken aan en men hoort en gevoelt in deze doodsche stilte zijn eigen stap niet meer, en glijdt, als door onzichtbare armen gedragen, voorwaarts.

De buffels zijn er nog niet. Zij zullen pas tegen den morgen terugkomen, meende de Atjeher, en wij marcheerden door naar het strand, doodstil, zonder te spreken of te rooken, als schaduwen. Dan gaan wij in het zand liggen en pogen te slapen, maar de muskieten kwamen ons ook daar plagen. Om 2 en om 4 uur sluipen wij naar het moeras — de buffels komen niet, zij zullen ons geroken hebben — en nu gaan wij de bergen in, aan den rand der bergpassen; ik schiet een wild zwijn, dat wij echter moeten laten liggen, omdat noch de Atjeher, noch de Javaansche soldaten het willen aanraken, daar zij Mahomedanen zijn. Wat verder op in de bergpassen zijn heldere moerassen — badplaatsen voor de viervoeters par excellence. — 's Middags zijn wij weder in het bivak: gaan baden, eten, slapen en om twee uur 's nachts weer naar de buffelplaatsen, die wij opnieuw versch omgewoeld vinden. Zij hebben den tijd, waarin wij sliepen, zich ten nutte gemaakt om te baden.

(Wordt vervolgd).

lijk voor van dat schrijven aan Engelse en Franse bladen?

Geloof hij b. v. dat wanneer een andere inlandsche sergeant als die in het Djambische aanvechtingen mocht gevoelen om een neefje van den „vreedzamen ingezetene“ klappen met den rottan te geven, daar van teruggehouden zal worden, uit vrees dat de Amsterdamsche heer Grapperhaus hem in een Franse of Engelse courant zal zetten? Of dat een krijgsraad in zoo'n geval anders zal rechtspreken ook al nit vrees van in „de courant“ te komen?

Dat zou een idyllische illusie zijn, maar zoo ver gaat het effect van couranten-schrijven nog niet. Wij gelooven niet, dat er een klap meer of minder zal gegeven worden, ook al kwam de delinquent met den rechtbank in portret in alle bladen. En vooral niet in buitenlandse bladen.

Herinnert de schrijver zich niet hoe kwaad de Engelschen werden toen schier de geheele continentale pers de Engelse „wreedheden“ in den Zuid-Afrikaanschen oorlog als dagelijksch menu het publiek voorzette? Hoe meer „wreedheden“ er gepubliceerd werden, des te kwaadaardiger werden de Engelschen en de „wreedheden“. . . . bleven aanhouden.

Zouden de Nederlanders nu anders zijn dan de Engelschen? Wij vermoeden van niet. Daarom begrijpen wij niet goed welke plicht een publicist kan dwingen om in het buitenland Nederland aan te vallen waar hij dit zelfde in de pers van zijn eigen land kan doen hetgeen heel iets anders is, ook al wordt eenzelfde feit of gebeurtenis afgekeurd.

Tenzij men de menschen alhier wil ergeren. Dat is natuurlijk heel wat anders. Maar dat er „een eind komt“ aan de „schandelijkheden“ van Pentury en de zijnen door er in het buitenland schande over te roepen, dat gelooven wij niet.

„Justus“ leest in de *Avondpost* H.H. suikerfabrikanten in Indië en de belanghebbenden hier te lande de les over hun „protest“ tegen de suikerbelasting. Zij toonen daarmede gebrek aan „offervardigheid“ zegt hij, want de inzinking van Indië vereischt versterking van middelen en dan is die suikerbelasting het meest rationeele in het stelsel der „noodmiddelen“, welke uitkomst moeten brengen. En nobel vindt hij 't van den heer Dinger, ook een „belanghebbende“, dat deze heer zich aan de zijde der regering schaaft.

„Rust in de buitengewone omstandigheden, waarin Indië verkeert, op hen die in beduidende mate aan het redres kunnen meewerken niet dezelfde verplichting vrij-willig en naar hun vermogen in de beurs te tasten? Overwegingen van dankbaarheid naast welbegrepen eigenbelang zouden hen als één man op de bres moeten brengen. Dat zou hun een grootsche, verheven taak moeten wezen, hoe treurig de aanleiding ertoe ook moge zijn. Hebben ook zij niet hun „eereschuld“ aan 't land dat hen rijk maakte, en aan 't volk, dat voor hen werkte op „een loon, zoo laag als nergens ter wereld mogelijk is“, gelijk de heer Dinger zelf het nitdrukt? O, jawel, de heeren zien graag de wederopheffing van het inzinkende Java — natuurlijk! —; zij dringen er zelfs in op aan, verwijten der Regeering, dat alles zoo op z'n elf-en-dertigst gaat, maar hun eigen financiën moeten ongemoeid worden gelaten, hun rijk- en rijkerworderij mag er vooral niet onder lijden! Met de „weldoenerij“ van hun bedrijf meenen zij tegenover land en landzaat „hun Schuldigheid te hebben gekweten.“

Dat alles is nu weer eens scherp aan 't licht gekomen onder al de drukte en pocha om dat éne suikerbelasting, dat op de offervardigheid der heeren toch maar zoo'n bescheiden wissel komt trekken. Eén hunner, hem wijzende en op de redelijkheid van het gevraagde offer, en op hun eigen belang, dat anders meer en meer in 't gedrang raakt, heeft vergeefs getracht hen tot rede te brengen. Zijn pogen kwamen averechts uit: hij kon hen alleen tot scherper oppositie prikkelen.

Maar het heeft toch goed gedaan, dat uit hun midden iemand met nobeler gevoelens zich naar voren heeft gedrongen om berispelend den vinger tot hen op te heffen. De morele uitwerking daarvan zal niet verloren gaan.

Met zijn tegen-protest heeft de heer Dinger een hoog voorbeeld gegeven. Niet slechts, naar 't ons voorkomt, voor de categorie der grootbezitters in onzen Oost. Ook anderen daar mogen 't zich voor gezegd houden, wat redelijkheid, verplichting of welbegrepen eigenbelang aan offervardigheid en goeden wil jegens de kolonie afleggen.

Ten slotte zegt hij: „Het snoeiens viert nu hoogtij in Indië. En er is ook werkelijk heel wat weg te snijden. Maar waar mes en bijl het eerst en het meest noodig zijn, worden ze juist met de grootste zorgvuldigheid of angstvalligheid teruggehouden!“

Hoe zou de heer Van Heutsz zijn positie van bezuiniger versterken, als hij ook eens de snoeiende hand legde aan de overdaad van zijn eigen bezoldiging!

Zij, die naar de middelen hebben te sporen om Indië er weer bovenop te krijgen, zouden kunnen en moeten beginnen zelf een willig offer te brengen.“

Die ironie is werkelijk prachtig. Men kan uit alles bespeuren, dat „Justus“ nooit gouverneur-generaal geweest is anders zou hij zich zoo'n monsterachtige opvatting van „versterking van zijn positie als bezuiniger,“ hier den heer van Heutsz toegewenscht, zeker anders denken! Stel je voor dat men f 132.000 per jaar ontvangt om te „bezuinigen“ en dan zegt: laat ik dan beginnen er b. v. f 32.000 te „bezuinigen“ en maar f 100.000 ontvangen inplaats van f 132.000. Wat een toestand zou dat worden! Bovendien dat kan iedereen. Op die manier bezuinigen is geen kunst. En wat een slecht voorbeeld zou dat geven, want tien tegen één de opvolger zou dan ook niet meer dan één „ton jaarwedde“ krijgen en voor zoo'n klein salaris hebben opeenvolgende ministers verklaard, kan men nu eenmaal geen geschikte

gouverneur-generaal krijgen; ten minste „de keuze“ wordt er door „beperkt“. Neen, „Justus,“ ge ziet die zaak blijkbaar glad verkeerd in. Ge hebt volkomen gelijk dat de „weeldestaat“ waarin de hooge indische ambtenaren leven bekostigd wordt door de Inlanders, maar dat moet zoo blijven, althans zeker wat den gouverneur-generaal betreft, juist om ruimte te verkrijgen in de keuze van den meest kundigen „bezuiniger.“

Wie zou er b. v. voor een ton per jaar gouverneur-generaal willen zijn en dan nog „bezuinigen“ ook.

„L'idée seule me frappe“ zou een candidaat naar deze betrekking kunnen zeggen.

Algemeene Berichten.

Van de Vereeniging ter bevordering der Katoencultuur in de Nederlandsche Koloniën ontvingen wij het Verslag over 1905 uitgebracht in de Algemeene Vergadering van 26 April 1906 in de Beurs te Hengelo, waaruit wij hieronder het een en ander overnemen:

Beginnende met onze Oost-Indische bezittingen mogen wij zeggen, dat de cultuurproeven aldaar, zij het ook langzaam, gedurig meerder terrein veroveren en met resultaten, welke genoeg grond verschaffen voor de verwachting eener alleszins loonnende katoenverbouwing in de toekomst.

Met het in het leven roepen onzer Vereeniging zijn wij wel een moeilijke, maar gelukkig toch geen onzeker werk begonnen, ook niet wat betreft onze Oost-Indische Koloniën.

Immers de katoen is voor den inlander geen vreemde plant. Zoolang er Nederlanders in den O. I. archipel gevestigd geweest zijn — dat is nu sedert driehonderd jaren — is de katoencultuur bekend geweest. Zij is niet alleen eene inheemsche geworden, doch de bevolking is er tenvolle mede vertrouwd geraakt, spint van het product hare garens en weeft van die garens hare lijnwaden, al is het ook nog immer uit de hand met de zeer primitieve spin- en weefwerktuigen.

Waar evenwel eene zorgvuldige cultiveering en vooral eene goede selectie van het te bezigen zaad, ten einde te geraken tot de cultuur der meest waardevolle katoensoorten, geheel achterwege werd gelaten en de bevolking, geheel vreemd aan eenigen systematischen arbeid, slechts oog had en heeft voor de zooveel mogelijke vervulling der directe persoonlijke behoeften, bleef het product van inferieure kwaliteit.

Daarin verandering te brengen, door belanghebbenden, vooral in onze Oost-Indische bezittingen, den weg te wijzen om de katoen meer en meer te veredelen en zoodoende meer renderend te maken, bleek ras zóó noodig te zijn, dat de wenschelijkheid werd ingezien een leidraad voor den katoenverbouw samentstellen, welk pogen de uitgave onzer brochure „De Katoencultuur“ bewerkte.

Het boekje viel tot ons genoegen een niet onwillende ontvangst te beurt.

Met voldoening kunnen wij constateeren, dat de Regeering zich zeer voor de katoenaanplantingen blijft interesseeren. Bewijzen Hare groote rentelooze voor-schotten aan de bevolking van Demak, dat Zij van de aldaar gedreven cultuur goede verwachtingen koestert, ook in de andere deelen der koloniën laat Zij haren invloed ten goede gelden, als Zij door verschillende Harer vertegenwoordigers het nemen van katoenproeven aanwakkert, en die aanplantingen in het gewenschte spoor zoekt te leiden.

Over 't algemeen is het inheemsche product van ons Oost-Indië, wat zuiverheid en kleur betreft, meestal wel mooi, maar ze is te stug van aard en heeft een te korten vezel om hier te lande gebruikt te worden. Weliswaar kan deze katoen bij hoeveelheden van eenig belang wel haar weg vinden naar Japan, alwaar zoodanige soorten veel worden verwerkt en is daarvoor nog wel een behoorlijke prijs te maken, doch wij hebben geadviseerd te beproeven of die soorten nog te veredelen vallen, waardoor de waarde zonder twijfel hooger zal worden, daarbij echter den raad gevende een en ander niet te doen plaats vinden ten koste van de teelt met Egyptisch- en Sea Island-katoenzaad. De monsters toch, welke ons de Heer Popping te Seulimeum, Atjeh, verstrekte van Egyptisch- en naar wij vermoeden ook van Sea Islandzaad geteelde katoen, dragen er niet weinig toe bij om in 't bijzonder de aanplanting met deze soorten aan te bevelen.

Wij wezen er reeds vroeger op, dat onze West-Indische koloniën groote geschiktheid voor de katoencultuur aan den dag leggen, zoodat men vandaar de beste verwachtingen mag koesteren, indien men de aanplantingen met volharding en nauwgezetheid weet te leiden en uittebreiden.

De Gouvernemenen van Suriname in Curaçao blijven gelukkig aan de cultuur hunne aandacht schenken en vooral de Heer van Grol, de Gezaghebber van St. Eustatius, gaat rusteloos voort de katoenaanplant te bevorderen.

ZEd. zond ons destijds een monster *inlandsche* katoen van St. Eustatius, waarvan de vezellengte niet minder dan 30—32 m/m bedroeg, terwijl de katoen mooi diep en rijp van kleur was. Volgens mededeelingen brengt de struik talrijke vruchten op en wat eveneens van groote beteekenis is: deze katoensoort verdraagt beter dan enig ander de weerswisselingen. Ze is hier te lande goed te gebruiken.

In de gelegenheid verkeerende, de katoenteelt daadwerkelijk te steunen, hebben wij indertijd aan den Directeur van het Departement van Landbouw te Buitenzorg, Prof. M. Treub, voorgesteld om over

eenige door onze Vereeniging uitzendende zuiveringsmachines met katoenpers te beschikken, om deze — waar noodig — in gebruik te doen nemen. Z.H.Gel. adviseerde echter met de toezending dezer machines te wachten tot het van Regeeringswege voorgenomen onderzoek naar den stand der katoencultuur in de gewesten Palembang en Semarang zal hebben plaats gehad.

Wij wendden ons toen met een gelijk voorstel tot de Gouvernemenen van Suriname en Curaçao en ontvingen tegen het einde van 't vorige jaar van Z.Exc. den Gouverneur van Suriname bericht, dat volgens de Inspectie van den Landbouw, nu van eenige proefvelden nogal gunstige resultaten werden verkregen, het van belang werd geacht het product te ginnen, waardoor het mogelijk werd die katoen uittevoeren. Het Gouvernement verzocht derhalve om toezending van een gin, die vermoedelijk nog deze week derwaarts zal verzonden worden.

Het Gouvernement van Curaçao, dat zelf werktuigen aanschafte om de geogste katoen ter verzending gereed te doen maken, achtte het vooralsnog niet noodig op ons voorstel integaan.

Het tweede levensjaar onzer Vereeniging is niet onvruchtbaar geweest. Het ledental ging in den loop van 1905 iets vooruit.

Met voldoening constateeren wij, dat meer en meer de overtuiging veld wint, dat de behartiging der katoencultuur voor onze koloniën een zaak van groot gewicht is.

Wij gaan dan ook met onzen arbeid bemoedigd voort in de overtuiging, dat — evenals in de Engelse bezittingen de wederinvoering van den katoenverbouw ongetwijfeld tot het welzijn der koloniën heeft bijgedragen — die ook in de onze hare goede uitwerking niet zal missen. (Zie ook *Van Vreemde Koloniën*).

Militaire Tehuizen.

Volgens B. C. in *De Ned. Zending-Bode* van 11 dezer zijn de „Mededeelingen van de vereeniging voor Evangelisatie onder de Militairen in Ned.-Indië“ over de maand April bijzonder aantrekkelijk, niet slechts door de aardige plaatjes, maar ook door de vruchten, waarop gewezen kan worden; o. a. zond een militair, die in een der Tehuizen tot bekeering was gekomen, f 50 voor de oprichting van een Tehuis in zijne tegenwoordige garnizoensplaats. En dan een brief van eene moeder gericht tot de *jonge mannen*, die gereed staan naar Indië te vertrekken. Zij herinnert aan 't laatste woord door hunne moeder snikkend gesproken: „zult gij mij niet vergeten? Oeh, schrijf me toch dikwijls“. „Ook ik heb dit aan mijn jongen gevraagd“, gaat zij voort, „doch lang, zeer lang heeft hij zijne eenzame moeder laten wachten“.

De reden hiervan was, dat hij door slechte kameraden was meegesleept. Een gedeelte van den brief laat zij dan volgen:

„Meermalen was het mij aangeraden door jongelui, die de Tehuizen bezoeken, om ook mijn schreden derwaarts te richten. En daar ben ik eindelijk eens toe overgegaan. 't Viel me mee hoor, moeder. Je kwam in zoo'n echt Hollandsche omgeving. Gezelligheid en vriendelijkheid was daar de grondtoon. De vrouw des huizes, ja, moedertje! die had in haar doen zoveel van U. Zij vroeg mij al spoedig: „M'n jongen, heb je ouders in Holland?“ En toen ik zei: „Ja, een moeder“, vervolgde zij: „Je schrijft haar toch zeker wel eens, nietwaar?“ Zij zag, dat ik ontroerde en het antwoord schuldig bleef. Zij raadde mij zoo vriendelijk aan, het niet langer uit te stellen; 't zou je zoo spijten als het soms te laat was. Ik was overwonnen en de brief ging „in zee“.“

Alweer een bewijs hoe onze militairen het op prijs stellen als zij in het Tehuis ook een vrouw des huizes vinden en hoeveel invloed deze kan uitoefenen.

In de heden te Amsterdam onder leiding van jhr. C. H. A. van der Wijck, (Oud Gouverneur-Generaal van Ned.-Ind.) gehouden buitengewone (verdaagde) algemeene vergadering der **Kon. Ned. Mij. tot Expl. van Petroleumbronnen in Ned.-Indië** waren vertegenwoordigd 3350 preferente en 2683 gewone aandelen, te zamen rechtgevend op 648 stemmen.

Doel der vergadering was statuten-wijziging, waardoor aan het kapitaal nog f 10.000.000 kon worden toegevoegd, dat alsdan zal kunnen klimmen tot f 23.500.000, verdeeld in 20.000 aandelen — 1500 preferente en 2000 preferente der 2e serie. Tijd en koers der uitgifte, mits niet beneden pari, door de commissarissen te bepalen. De voorzitter herinnerde er aan, dat op dit oogenblik slechts een klein bedrag van 300 aandelen noodig is voor de transactie met de Moesi-Iir en dat commissarissen niet voornemens zijn voorshands meer aandelen uit te geven. Het voorstel werd zonder debat of hoofdelijke stemming goedgekeurd.

Van de gelegenheid tot het stellen van vragen maakte de heer Thors gebruik. Op zijn eerste vraag omtrent geruchten, dat de Koninklijke in onderhandeling zou zijn getreden met de Shell te Londen, betreffende een overeenkomst, antwoordde de voorzitter, dat die geruchten in zooverre waarheid bevatten, dat er besprekingen omtrent een overeenkomst hadden plaats gehad.

Op een tweede vraag: hoe het staat met de onderhandelingen met de „Standard“ over een benzine-verkoopovereenkomst, antwoordde de voorzitter, dat met de Standard een overeenkomst omtrent benzine-verkoop was getroffen, over petroleum niet.

Een derde vraag, of de prijs der benzine in dit jaar, 1906, reeds zoo gestegen was, dat reeds thans van een aanzienlijke winst daarop kon gesproken worden, antwoordde de directeur, de heer Deterding: hoe hooger prijs, hoe meer winst, en dat er wel goede winst zal gemaakt worden.

Een vierde vraag: of het bestuur nu al reeds een taxatie

kan geven over het uit te keeren dividend, werd onder hilariteit van de bestuursafdeling, ontkennend beantwoord. Hierop werd de vergadering gesloten.

Met volle instemming nemen wij over wat *Het Vaderland* onlangs onder den titel „**Uit Oost en West**” schreef:

Er bestaan „Menschheidsgedanken”, uitingen van den menschelijken geest, die in geheel van elkander onafhankelijke streken geboren, er op wijzen hoe het leven en streven van den mensch op de geheele aarde door dezelfde motieven wordt geleid.

In een der dagbladen kon men dezer dagen lezen: „In Canton wordt het beeld van den god der letterkunde, Fui Sing, op een brandstapel geworpen, omdat, gisteren nog aangebeden voor zijn gunsten bij het verlenen van hulp bij het bemachtigen van een graad bij de driejaarlijkse staatsexamens, hij thans gewogen en te licht bevonden was voor het veroveren van Westersche wetenschappen.”

Zie, daar in Canton verbrandde men zijn godheid, omdat zij niet voldoende hulp schonk bij de staatsexamens.

De neger van Afrika roept de hulp van zijn fetisch in en vertrouwt er op, genezing en bijstand in den stijd om het bestaan, en afwending van de invloeden dier kwade geesten van hem te ontvangen.

Mocht die hulp nitblijven ondanks smeekbeden en offers, dan gaat de neger er toe over den fetisch af te ranselen om hem tot rede te brengen.

En zoo lezen wij ook van een schip met Spaansche matrozen bemand, dat gedurende vele dagen had te kampen met storm en tegenwind. Aan het heiligen beeld in de kajuit smeekte men om bijstand en kalme zee. Maar toen de storm bleef woeden en de schutsheligen zijn plicht niet deed, sloeg men zijn beeld met een bijl in splinters tot straf voor zijn plichtverzuim. In Oost-Indië kan men ook dergelijke feiten opmerken.

Wanneer een Baliër, ondanks dagelijksche offers van spijs en bloemen aan zijn huisgoden, toch in het ongeluk komt, wanneer zijn huisgenooten overlijden, hoe trouw ook de godenhuisjes van het noodige werden voorzien, dan gaat hij er toe over het rieten dak van die huisjes af te breken.

Aldus aan regen en zonnebrand blootgesteld, zal de godheid tot rede worden gebracht en beter haar plicht doen — meent de inlander.

Canton — Afrika — Spanje — Indië, spoor, waar gij wilt, overal zult gij deze gedachtegang onder de menschen kunnen aantreffen.

De kloven, die er gapen tusschen de menschen van verschillende rassen en wereldstreken, zijn niet wijd; in hoofdzaak worden zij gevormd door wetenschap, door kennis van verschijnselen, door geestesontwikkeling.

Allen koesteren hetzelfde verlangen, om de levensraadselen meer en meer tot klaarheid te brengen; allen streven naar zooveel mogelijk geluk en welvaart voor zichzelf en voor hun naasten.

Zoo is het op de geheele aarde in Oost en West.

* * *

In de St. Gudule te Brussel kwam dezer dagen des morgens vroeg een balletdanseres, die een haar op den vorigen avond vereerden krans nederlegde aan de voeten van een heiligenbeeld bij het altaar. Een aandoenlijke hulde, gebracht aan den schutspatroon, nu er succes had gerust op haar werk.

Zoo hecht ook de Javaan eenige bloemen aan zijn kar of aan zijn boot, de trouwe helpers bij zijn dagelijkschen arbeid, zoo legt de Bataksche smid een bloem bij zijn aambeeld; zoo zijn door alle tijden heen getruide bloemen en groene kransen gelegd bij de beelden der goden en bij bezielde gedachte werktuigen en voorwerpen.

Geur en kleur en schoonheid aangeboden aan de bevriende machten.

Het zijn vooral de vrouwen, die dergelijken eeredienst in stand houden; bij de zorg voor haar kinderen is ook de zorg voor de beschermheiligen niet te moeilijk waar te nemen, omdat deze immers ongeveer dezelfde behoeften, dezelfde genegenheden hebben als de menschen; omdat het welzijn van het gezin bovendien ten nauwste is verbonden aan de goede gezindheid der goden.

In sommige streken van Ned.-Indië kan men tegen zonsopgang waarnemen hoe de huismoeders wierook branden op den grooten weg voor de woning en spijs en bloemen daar nederleggen, terwijl zij de booze geesten verzoeken om na deze offeranden te hebben genuttigd verder te gaan en zich niet op te houden in het huis van haar, die dit alles aanbod.

In Egypte zal de Fellah-vrouw, indien zij water wegwerpt buiten de woning, om vergiffenis vragen aan de luchtgeesten, zoo zij wellicht nat mochten zijn geworden.

Zoo ook de Scandinavische huismoeder, die warm water stort buiten de huisdeur; zij waarschuwt eerst de geesten, de „Vätter”, zich niet te branden.

Daar zweeft dezelfde gedachte van Indië door Egypte naar het hoge Noorden; zij wil voorkomen, dat de geesten die de atmosfeer bewonen, worden vertoerd tot schade van het gezin, voor het welzijn waarvan de huismoeder waakt.

Het kan zeer nuttig zijn op deze dingen eens de aandacht te vestigen, omdat daardoor gevoelens van belangstelling kunnen worden gewekt voor de bewoners van andere streken en voor de menschen van andere rassen. Vooral ons Nederlanders, soms geneigd om uit de hoogte neer te zien op de bewoners onzer Koloniën in Oost en West, zal meer waardeering niet schaden.

Om werkelijk tot het besef te komen van de waarheid, dat wij ook daar te doen hebben met menschen, die groote overeenkomst vertoonen in hun denken en gevoelen met de bewoners van andere wereldstreken, en

ook met ons, behoeft men slechts dengdelijk kennis te nemen van de uitingen van den menschelijken geest in bepaalde beschavingsstadiën der maatschappij.

Hoe meer wij ons op de hoogte stellen van de taal, het denken en de uitingen van de inlandse maatschappij, hoe meer wij haar begrijpen, hoe meer wij ons ook tot haar aangetrokken gevoelen, omdat wij dan tot de gevolgtrekking komen, dat ten gronslag aan het inlandse leven en streven ginds veelal dezelfde motieven liggen als overal elders.

Naar aanleiding het opstel van den heer Abdul Rivai in no. 18 van ons blad, komt *Het Vaderland* nog eens op het bovenstaande artikel terug, er op wijzende hoe de schrijver daarin ten opzichte van de inlanders onzer koloniën tot dezelfde gevolgtrekking kwam, als de Maleische redacteur van de *Bintang Hindia* nopens de Hollanders, zoodat beiden eenparig besluiten met de woorden: *Leeren kennen is ten deze hetzelfde als waardeeren.*

Een snelpersdrukkerij in het Batakland.

Een wonder in de oogen der Bataks, is de daar verschenen sneldrukkers lezen wij in *De Ned. Zendingstroom*. Een machine, die als het ware handen heeft, waarmede zij aan de ééne zijde wit papier in ontvangst neemt, aan de andere acht bladzijden bedrukt incens weer terug geeft. Zij bevindt zich in de industriekolonie of ambachtsschool der Barmerbroeders op Sumatra te Naroemonda. Ledig staat ze niet veel, allerlei wordt er op gedrukt. Behalve school- en andere boeken ook Christelijke maand- en 14daagsche bladen in de talen der Bataks en der Niassers. Een Bijbelsche Almanak in het Bataksch voor het jaar 1906 werd er ook op voltooid.

De Bataksche jongelingen schijnen wel gaven en ambitie voor het vak te hebben.

Duitschland in onze koloniën.

Volgens een telegram aan de *Times* zou Duitschland bezig zijn een etablissement te bouwen op het eilandje Laut, ten Zuid-Oosten van Borneo, schijnbaar om in de behoeften van de koopvaardij-marine te voorzien. In werkelijkheid zou Duitschland het echter als een provianddeerings- en observatiepost willen beschouwen voor zijn oorlogschepen.

Naar aanleiding van bovenstaand bericht heeft de Tel. zich tot Z. E. den Minister van Koloniën om inlichtingen gewend. Z. E. verklaarde, dat hem van hetgeen de *Times* bericht, niets bekend is. Z. E. sprak als zijn meening uit, dat het bericht geheel verzonnen is.

Reuter seinde uit Berlijn aan *Het Vaderland*:

Het bericht van de *Times* uit Parijs over het tot stand komen van een Duitsch-Nederlandsch agentuur van de steenkolenmaatschappij Laut in Singapore en het stichten van uitgebreide inrichtingen ten dienste van de Deutsche vloot, wordt door het Wolff-bureau meegedeeld, met de aantekening, dat hier, ter plaatse waar men het weten kan, niets daarvan bekend is.

Celebes.

De correspondent te Batavia van de N. R. Ct. seint dd. heden:

Den 20sten April maakten hun opwachting in Posso de hoofden der To-Napoe: Oema i Soli, Oema i Tahoinki en Oema i Batoeroe. Laatstgenoemde was de aanlegger van den tokoroof in Tambarana in 1904.

Ter toelichting hiervan deelt dit blad o. a. het volgende mede:

Reeds eenige malen heeft onze bovengenoemde correspondent ons telegrafisch op de hoogte gesteld van hetgeen er in de Possostreek gaande was. Wij hadden achtereenvolgens gelegenheid duidelijk te maken hoe een optreden in die landstreek hoog noodig was om een einde te maken aan het schrikbewind der To-Napoe. Scheen aanvankelijk ons optreden den gewenschten indruk te maken, later gelukte het aan Loewoesche raddraaiers wederom onrust in de Possostreek te verwekken, waardoor een krachtiger optreden onzerzijds weder noodig werd. Na de vermeerstering der zwaar versterkte belling *Kandela*, aan de oostoever van het Possomeer, kon geseind worden: het verzet ten Z.O. van het Possomeer schijnt gebroken te zijn. Uit het zich onderwerpen van de in het thans te bespreken telegram genoemde hoofden der To-Napoe blijkt, dat men een goed eind op streek is en dat eindelijk na bijna een jaar hard werken (in de maand Juni van verleden jaar begon het optreden in de Possostreek) een groot succes is bereikt.

Oema i Soli is het voornaamste hoofd der To-Napoe. Zijn acte van beschuldiging bevat de volgende punten: miskenning van ons gezag, het plegen van allerlei gruwelen (koppensnellen) en afpersingen. In sommige berichten werd gesproken van „het schrikbewind van Oema i Soli”.

Het is dus een goede tijding, die de telegraaf ons uit Indië bracht; wij zijn werkelijk thans een stap nader tot het doel: een einde te maken aan het drieste optreden van de To-Napoe, hetgeen de assistent-resident Engelenberg een plicht voor onze regering noemde en als een weldaad jegens de andere stammen beschouwde.

Aan den luitenant Voskuil komt voor een groot deel de eer toe van het bereikte succes.

Uit de Oost-Indische Mail.

Het N. v. d. Dag voor N. I. van 14 April bevat een zeer belangrijk artikel over de **onwaarde van de tegenwoordige adviseers in Chineseesche gelegenheden**, ontleend aan een opstel daarover van **Henri Borel** in *De Locomotief*, waaruit blijkt, dat, al mogen er onder de Chineseesche en Europeesche „deskundigen” in Chineseesche zaken bekwaame, kundige mannen zijn, er toch op 't oogenblik hunner aanstelling, voor de kennis geen enkele waarborg van hen gevorderd is en dat, wanneer er onder hen zijn, die toch in alle op-

zichten bevoegd zijn, dit een gevolg is van studies, die zij geheel uit eigen beweging ondernamen.

Over de Chineseesche officieren schrijft zeer terecht de hr. B.:

„De verschillende Europeesche regeeringen — ook de Nederlandsche en Nederlansch-Indische — kunnen op de hoogte zijn van den aard der Chineseesche godsdienstige systemen, wetten, zeden enz. Zij kunnen dus ook weten, dat, om deskundige te zijn in Chineseesche zaken, er in de eerste plaats studie en ontwikkeling noodig zijn, en dat dus een Chineesch hoofd iets anders behoort te zijn dan de aanvoeder van een stam Somali's of Dahomey's.

Niettegenstaande dit, als twee maal twee is vier, zoo begrijpelijke feit, is men tot nu toe er steeds in blijven volhouden, om eenigszins welgestelde Chineezers, die men, meestal zonder één anderen waarborg dan dat zij geld hadden (dikwijls hoe verkregen?), en ofschoon zij dikwijls van afkomst niet veel meer waren dan koelies (d. i. de alleronderste laag der Chineseesche maatschappij), enkel om het feit, dat zij nu Chineesch officier waren, daarom ook als Chineseesche „deskundige” in zaken van Chineseeschen godsdienst, wetten, zeden enz. te beschouwen. Stelt u voor een in Amerika door goudgrovers, of wat ook, rijk geworden Hollandsche polderjongen of sjonwermer, die ineens door de Amerikaansche regeering in een stad, waar veel Hollanders wonen, werd aangesteld tot deskundige in zake het Hollandsche civiele recht, den Hollandschen godsdienst, enz. enz.! En stel u dan tevens voor — een toestand, die op 't oogenblik analoog in Indië nog steeds bestaat! — dat deze rijk geworden polderjongen dan zitting had als adviseur in kantongerechten en arrondissement-rechtbanken, en dat, aangezien in civiele zaken eens rekening zou worden gehouden met het Hollandsche recht — op de adviezen en rapporten van dien polderjongen recht werd gedaan in civiele zaken van erfenissen ab intestato of bij testament in boedelscheidingen, enz., enz., zaken, waar het dikwijls om tonnen, ja om millioenen gaat! Zou zulk een toestand niet in hooge mate absurd zijn en schreeuwend van onrechtvaardigheid? Stelt u voor Amerika Nederlandsch-Indië in de plaats, voor den rijk geworden Hollandschen polderjongen een rijk geworden Chineseeschen koelie, thans kapitein- of luitenant-Chinees, en voor het Hollandsche recht het Chineseesche, en ge hebt den toestand precies zoo als hij het oogenblik in Indië is. Zeg nu niet, dat het Hollandsche recht en het Chineseesche zoo geheel andere dingen, want de verhoudingen en de toestanden zijn er niet minder analoog om, daar een Hollandsche polderjongen even weinig van het Hollandsche recht afweet als een Chineseesche koelie van het Chineseesche. De practijken, waardoor die Chineseesche koelie zijn officierschap verwierf — practijken, waar een historisch boekdeel over te vullen ware, maar die, gelukkig, al véél zeldzamer mogelijk worden — laat ik hier dan nog buiten beschouwingen.”

Hetzelfde blad meldt dat in de afgelopen maand in Semarang van Saigon, Siam en Rangoon voor het plaatselijk gebruik door verschillende firma's ruim 8, 268 900 kilo rijst is ingevoerd. Volgens hetzelfde blad is de handel in kippen er momenteel zeer levendig. Het meeste pluimvee, dat door de Chineezers wordt opgekocht, gaat naar Singapore en steeds met Chineseesche booten, die in hun vrachtberekening bilijker zijn dan de pakketvaart en rechtstreeks varen. De prijzen worden op deze wijze natuurlijk niet goedkoop, maar de kippenboer vaart er wel bij.

De *Preanger Bode* geeft een aardig staaltje van ontwakend kunstgevoel bij onze bruine broeders.

Bandoeng heeft een **inlandsch zangkoor** gekregen, dat: „*Sekar Parmilik*” gedoopt is en uit inlanders bestaat, die pinter in de zangkunst zijn, schrijft het blad. Zekere **Mas Daan**, handelaar, is president en **Baden Poera Winaka**, dorpschrijver, secretaris van het muziekgezelschap. Er zijn reeds 25 leden, die ieder 50 cents contribueeren. Een blind werkend lid f 5's maands uit de kas der vereniging, maar is dan ook de pinsterste in het zingen en zal wel tot voorzanger worden gekozen. Op verschillende *Slamatans* familiefeesten vindt de Kongsie een ruim veld tot beoefening van de schoone zangkunst.

Onder den titel: **Indië voor de Indiërs** schrijft een indo-europeesche onderwijzeres als antwoord op een in een vorig No. van *De Stem van Indië* verschenen artikel, een geestig ingezonden stukje, waarin niettegenstaande den gekseheerenden toon, toch zeer veel waarschuult; zoo zegt zij o. a.:

„De Indische dames zijn, volgens u, evenveel waard voor de school als de Hollandsche dames. Maar wat ons m. i. nog zooveel meer waarde geeft is, dat we tevens zulke heerlijke bezuinigingsmachines zijn en daardoor haast ons gewicht in goud waard worden. Nog daargelaten, da wijzelve u niet dankbaar genoeg kunnen zijn voor uw prachtig idee, heeft ook 't Gouvernement alle reden tot de grootste erkentelijkheid jegens u. Want, nietwaar, lieve X-straal, wat u zegt over de Ind. meisjes, zal natuurlijk evengoed gelden voor de Ind. jongens? Als 't Ind. meisje niet behoeft onder te doen voor 't Hollandsche, dan zal toch de Indische jongen wel op één lijn mogen staan met den Hollandschen. Die Ind. jongens kennen en doorgronden ook hun eigen volkje beter dan vreemden dat doen. Is, volgens u, 't Indische meisje de aangewezen persoon om de Hollandsche onderwijzeres te vervangen, dan volgt daaruit, langs logischen weg, dunkt me, dat de Ind. jongen de aangewezen persoon moet zijn om den Holl. onderwijzer te vervangen.

O onbetaalbare, nooit genoeg te waardeeren X-straal! Als nu door uw geschrijf het Gouvernement er eens toe kwam om kweekscholen op te richten voor de aanstaande Indische vrouwelijke en mannelijke onderwijskrachten! Wat zonden de Indo's daarmee gebaat zijn, in de eerste plaats. Vooral de jongens, want die zijn veelal te hoog-

hartig om een ambacht te leeren of soldaat te worden, terwijl de opleiding tot hoogere baantjes door velerlei bezwaren meestal een onbereikbaar ideaal blijft.

En dan 't Gouvernement in de tweede plaats! Ik had eigenlijk moeten zeggen: in de eerste plaats; doch daarvoor liggen mijn landgenooten me te na aan 't hart. Verbeeld u wat 'n enorme bezuiniging! Geen onderwijskrachten meer uit Holland, dus geen hooge uitgaven meer voor uitrusting, passage, buitenlandsch verlof, uitgaven die, vooral voor de onderwijzers met hun gewoonlijk niet gering te schatten gezinnen, nog al erg in de papieren loopen!

Geen buitenlandsch verlof, zeg ik; want de Indo zal wel, evenals de Hollander, 't best in zijn eigen klimaat aarden en daar dus ook bij ziekte de beste genezing vinden. Lieve hemel, wat 'n geld zal er in de schatkist blijven! Als er dan nog eens een heel perloe (excuseer me dat Indo-woord, ik gebruik er anders heusch niet veel) Holl. onderwijskrachten noodig waren, dan zouden Holl. onderwijzers, die toch geen gezin en een kleiner aanvangstractement hebben, de goedkoopste werkkrachten zijn. Misschien zou zoo'n aanvulling af en toe wel eens noodig wezen, want anders zou de Holl. taal, vrees ik, gauw gaan lijken op een Indisch Boerentaaltje, wat nog minder Hollandsch dan 't Afrikaansche.

Hebben we dat zaakje samen nu niet prachtig in elkaar gezet, ouwe heer? En zouden Z. E. de G. G. en de directeur van O. E. en N. ons, maar vooral u, niet heel dankbaar zijn voor den goeden raad?

En nu, voordat ik eindig, nog een vriendelijk verzoek: Als u werkelijk zooveel gevoelt voor de Ind. onderwijzersjes, als haar belang u waarlijk zoo ter harte gaat, als ik uit uw schrijven veronderstel, toe, help dan een jong onderwijzeresje aan een plaatsing door, zoo spoedig uw pensioen verdiend is (die tijd is zeker niet ver meer af), naar uw heerlijk vaderland terug te keeren om daar kool en aardappeltjes te planten.

Dan komt er door uw vertrek opschuiving en kan mijn jonger zusje ('t is heusch een aardig Indisch meisje) een plaatsing krijgen: 't Kan haar werkelijk niet schelen, of 't de plaats van een Holl. dame is, die zij zal moeten innemen. Als alle ongedienden uw goed voorbeeld dan volgen, kan zal ons beider geschrijf niet vergeefs geweest zijn en zullen we spoedig onze leuze verwezenlijkt zien: „Weg met de Hollandsche onderwijskrachten! Indië voor de Indiërs!”

Met collegiale wedergroeten,

Uw dienstwillige,
P. R.

JAVA EN MADORA.

Omtrent de ziekte op Madoera seinde de resident 14 April naar Batavia:

Van den 1n tot den 10n April in districten Arosbaia, Sapoeloe en Ketapang resp. 34, 153 en 15 dooden; aantal zieken den 10n April 182, 2476 en 732; in Waroe 51; ziekte blijft, in weerwil alles wat gedaan wordt, dagelijks offers eischen.

Aan de slotbeschouwingen betreffende de in 't algemeen te nemen maatregelen voorgeschreven in den **leidraad voor de bestrijding van „schaarschte en nood”** op Java en Madoera, ontleenen wij de volgende zeer behartigenswaardige, trouwens zeker niet nieuwe raadgevingen:

In streken, waar reeds eens of meermalen nood in buitengewone mate voorkwam, dan wel daar, waar de economische toestand zoodanig is dat zulks lichtelijk valt te verwachten, gebiedt een goed bestuur dat men steeds op het ergste bedacht zij, dat niet gewacht worde met het beramen der te nemen maatregelen, totdat de nood zich aankondigt of openbaart.

Zoo ooit, en ergens, dan is 't in dergelijke gevallen zaak om vooruit te zien, ten einde als de nood er eenmaal is, voorbereid te zijn op de zware taak, welke dan den bestuursambtenaren wacht.

In zulke streken worde dus steeds vooruit ernstig beaamd wat in tijden van schaarschte gedaan zou kunnen en moeten worden, welke maatregelen 't meest dienstig zouden zijn in verband met den aard, de lokale behoeften, den economischen toestand der bevolking. In één woord het bestuur make een schema op, waarin de hoofdtrekken aangegeven worden en hetgeen er te doen zal zijn. Dit schema worde periodiek herzien, ten einde de veranderingen aan te brengen, die gewijzigde omstandigheden noodig mochten maken.

De hoogere en lagere Europeesche en Inlandsche bestuursambtenaren moeten te voren zoo volledig mogelijk zijn ingelicht omtrent het plan de campagne, opdat zij er zich tijdig mee vertrouwd maken, zich in de te nemen maatregelen kunnen indenken, de consequentiën er van kunnen overwegen. Ook bekendmaking er van aan andere ambtenaren, als ingenieurs, geneesheeren, dokters-djawa enz. en aan daarvoor in aanmerking komende particulieren, als zendelingen, bestuurders van liefdadigheidsinstellingen enz. is daarbij dringend noodig. Ook zijn er maatregelen te nemen om blijvend te voorkomen, dat het zoover komt. Al wat strekken kan om de bevolking voorspoediger en krachtiger te maken, de economische toestanden te verbeteren, de verschillende bedrijven productiever te maken, valt onder deze categorie. Met name zijn te noemen: hygienische verbeteringen, bevordering van den landbouw, van de irrigatie, 't verkeerswezen, van den veestapel; verlichting van te zware belastingen, tegengaan van verkwesting, opium- en alcohol-gebruik, oprichting van loembongs-desa, instelling van landbouw- en ander crediet en, last not least, uitbreiding van 't onderwijs.

Aan deze hoogst gewichtige aangelegenheid wordt in B. I. C. R. een heel hoofdstuk gewijd. Daarin wordt aanbevolen oprichting van landbouwbanken, geschoeid op de leest van 't systeem Raiffeisen. Verbetering van 't daar reeds lang bestaand systeem van 't geven van voorschotten

door 't gouvernement; maatregelen om 't in schuld zijn van de bevolking bij woekeraars tegen te gaan, nl. door te verbieden, dat de op den schuldeischer overgegaane grond op naam blijft staan van den schuldenaar, door 't bedrag van de schuld vast te stellen en regels te stellen op de afbetaling binnen zekeren tijd en door den overgang van den grond te beperken; den landbouw te verbeteren ook door landbouwonderwijs, irrigatieverbetering enz., opwekking bij de bevolking van „self help” en spaarzaamheid, o.a. alweer door: *meer algemeen en beter onderwijs.*

Voorwaar, zeer doeltreffende maatregelen, zoo zij niet slechts op papier blijven staan, doch in werkelijkheid ten uitvoer worden gebracht!

Uit *De Stem van Indië*, orgaan van den *Indischen Bond*, nemen wij het volgende over:

Verlag van de Nederlandsche Cursus aan Inlanders te Buitenzorg.

De cursus in de Nederlandsche taal aan Inlanders werd met 1 Januari 1905 in twee klassen gesplitst, elk met 1 lesuur per week. De leerlingen van den cursus 1904 vormden de oudste klasse, terwijl de jongste klasse bestond uit leerlingen van de hoogste klassen der Inlandsche scholen te Buitenzorg.

De oudste klasse bestond op 1 Januari 1905 uit 23 leerlingen. In den loop van het jaar werden daarenboven verscheidene magangs en geëmployeerden bij de Algemeene Secretarie en het Departement van Landbouw in deze klasse toegelaten. Daar verschillende leerlingen op andere plaatsen eene betrekking vonden en eenigen om onbekende redenen weg zijn gebleven, heeft nog mutatie onder hen plaats gehad. Over het algemeen vertoont deze klasse veel ambitie in het onderwezen leervak, ofschoon van de leerlingen niet kan gezegd worden, dat zij door trouw schoolbezoek uitmunten. Door 't heffen van strengere maatregelen tegen schoolverzuim zal hierin wel gaandeweg verbetering komen.

Het gehalte der leerlingen van de jongste klasse stond ontegenzeggelijk ver achter bij dat van de oudste klasse.

In overleg met de hoofden der Inlandsche scholen zal nog in 1906 door het Bestuur der afdeling Buitenzorg van de I. B. uit de beste leerlingen der beide hoogste klassen dier scholen een nieuwe cursus worden gevormd, waarvoor zich reeds zeer vele kandidaten hebben aangemeld.

De *Sem. Ct.* van 14 April weet te vertellen, dat het thans zeker is, dat de generaalswoning te Semarang 't residentiehuis wordt en dat 't tegenwoordige residentiehuis met 't daarbij behoorende prachtige erf op publieke veiling zal worden verkocht.

Buitenbezittingen.

Java-kolonisatie op Celebes.

Verscheidene Indische bladen bevatten een verslag van den tocht van den heer Van Emmerik naar het Polo-dal aan de westkust van Celebes. Die tocht werd van Donggala uit ondernomen en aldus beschreven:

De Palo-rivier, die in haar loop tal van zijtakken, beken en spruiten opneemt, stroomt door een vruchtbaar doch zeer schaars bevolkt dal. Op een uitgestrektheid van circa 200.000 bouws wonen niet meer dan 20.000 menschen, er is derhalve heel wat ruimte in dit vruchtbare dal beschikbaar. Stroomafwaarts is de rivier bevaarbaar voor lichte sampangs, die de landbouwproducten afvoeren. 't Is in deze streek, en wel bij den kampong Kasedi, dat de heer van Emmerik een stuk gronds van 300 bouws uitkoos, op dit oogenblik door de bevolking verlaten. Hij zal beproeven daar ter plaatse een kleine Javanen-kolonie te stichten, als het hem namelijk gelukt tot dekking van de eerste uitgaven van geld bijeen te krijgen. Reeds heeft een onbekende f 1000 voor dit doel toegezegd en ook van andere bijdragen is de heer v. E. al verzekerd.

De Witte Kruis-kolonie bij Salatiga zal de eerste kolonisten voor het Palo-dal moeten leveren; de eerste maal zal de Heer v. E. echter ook eenige Javaansche contractkoelies tegen behoorlijk loon medenemen, die, later op Java teruggekeerd, zullen medehelpen om de Javanen-kolonie op Celebes bij de Javanen bekend te maken en alzoo tot emigratie daarheen uit te lokken.

In de eerste plaats is natuurlijk noodig het aanschaffen van ploegvee, landbouwwerktuigen en zaad, het bouwen van huisjes voor de kolonisten en het inslaan van levensmiddelen voor den tijd die zal moeten verlopen vóór den eersten oogst.

Aan 't einde van het jaar 1907 zal de kolonie Warak „zelf-onderhoudend” zijn en deze zal dan voortdurend als doorgangshuis kunnen dienen voor de emigranten naar Donggala.

West-Indische Berichten.

Curaçao. De maand Maart was ontzettend droog in deze kolonie; op verschillende plaatsen viel geen druppel regen, maar April scheen het volgens de Amigoe iets beter te zullen maken. Gelukkig wordt nu evenwel spoed betracht bij den damaanleg, zoodat eerlang dus in droge tijden over eene waterreserve kan worden beschikt.

Wat de begroting aangaat teekende de Amigoe het volgende aan:

„Uit de *Memorie van Antwoord* op het V. V. stippen wij met genoegen aan, dat het Bestuur niet slechts zal zoeken naar de nieuwe cultures, maar ook de reeds bestaande cultures, waarvan de levensvatbaarheid door jarenlange ondervinding meer dan voldoende bewezen was, wil verbeteren en uitbreiden. Door de zorg van den landbouwkundige is reeds in een 700tal mandjes, als door den Raad bedoeld, divi-divi-zaad uitgezaaid. Er zal dadelijk een onderzoek

worden ingesteld o.a. ook naar de variëteit, welke de beste resultaten geven zal en vooral naar de omstandigheid, of de divi-divi-ziekte alle boomen zonder onderscheid aantast, of slechts die, welke een bepaalde variëteit van peulen leveren.

Van de *Cristiansted* hooren we nog niet veel goeds. Tot dusverre van Aruba zoo goed als geen vrucht. Op Bonaire werd de toezegging gedaan zoo veel mogelijk van het stoombootje gebruik te zullen maken. Wist dit misschien op een langeren levensduur van onze *Cristiansted*?

Het Bestuur is niet erg tevreden, naar het schijnt, over de handelaren van Aruba, die tot dusverre zoo weinig medewerking toonden om de *Cristiansted* in de vaart te houden. Wij vinden het echter nog al begrijpelijk, dat de Arubianen liever met eigen zeilschepen hun waren hierheen brengen op den dag, wanneer de groote stoomschepen die goederen onmiddellijk van die scheepjes overladen en ze weer gedeeltelijk vullen met aangevoerde waren uit Europa of Amerika, dan hun lading om de twee weken over te doen aan de *Cristiansted*, als de stoombooten al lang weg zijn, en de goederen hier moeten worden opgeslagen om op een nieuwe aansluiting te wachten.

Ook mag bij het beoordeelen van de beteekenis van Aruba's handel niet uit het oog worden verloren, dat nu reeds meer dan een half jaar lang schepen van minder dan 50 ton inhoud geen vaart meer hebben op Colombia en geen enkel schip, noch groot, noch klein, Venezuela vooralsnog mag aandoen. De aankoop van divi-divi aan de kust moet hierdoor natuurlijk zeer verminderen.

Wordt deze verhouding met Colombia en Venezuela weer normaal, dan is het voor Aruba zeer gewenscht, dat van tijd tot tijd, mits men dit van te voren wete, groote stoomschepen, die grootere vrachten onmiddellijk van Aruba naar New-York of Hamburg transporteere.

Uit het niet-steunen der *Cristiansted* mag dus niet besloten worden tot de onbeduidendheid van Aruba's handel, waardoor uitbaggering van de haven aldaar vanzelf ongemotiveerd zou wezen.

Van Vreemde Koloniën.

De katoen-industrie in Engelsch-Indië. Op het onlangs gehouden eerste Indische Nijverheids-Congres deed de heer Vithaldas D. Thackersey eenige belangrijke mededeelingen omtrent het verleden, het heden en de vooruitzichten van de katoen-industrie in Engelsch-Indië. Aan het hiervan in de *Times* of *India* opgenomen verslag ontleenen wij het volgende:

De katoen-fabricage in dat land dagteekent reeds uit overoude tijden. In Sanskriet-geschriften vindt men er melding van gemaakt, waaruit valt af te leiden dat deze industrie voor drie duizend jaren al in Indië was gevestigd. De geschiedschrijvers ten tijde van Alexander den Groote, en Plinius later maakten melding van de Indische calicoes en moesseline stoffen. Zeventien eeuwen geleden zond Dacca, de hoofdstad der onlangs nieuw opgerichte provincie Oost-Bengalen en Assam, die wondervolle weefsels, waarmede de romeinsche beautes aan het hof van Keizer Augustus zich tooiden. De fijnheid van het indische fabrikaat van weleer laat zich afleiden uit het feit, dat kort na de komst der Engelschen in Indië als voorbeeld werd gewezen op een stuk moesseline, 20 yards lang en 1¼ breed, dat slechts 14 engelsche onsen woog. En nog in 1846 onderzocht Dr. Taylor te Dacca een monster garen ter lengte van 1349 yards, dat slechts 22 grams bleek te wegen, wat naar verhouding een draad van ruim 400 kilometers lang uit één pond katoen zou geven, hetgeen overeenkomt met een nummer 524, dat zelfs thans bij zoo geperfectioneerden stand van het machine-wezen langs machinale weg te bereiken is. Deskundigen vragen zich dan ook tevergeefs af hoe het mogelijk was dat de Hindoesche vrouwen met hare primitieve werktuigen zoo fijne garens wisten te spinnen en te weven. De voortbrengselen van het Indische spinnewiel en van de Indische hand-weefgetouwen waren dan ook omstreeks het midden van de 18e eeuw nog zooveel beter dan die der fabrikanten van Lancashire, dat niet alleen aan de Indische calicoes en gedrukte stoffen de voorkeur gegeven werd boven die van Engelsch maaksel, maar dat de wevers van Manchester en Blackburn zelfs groote hoeveelheden Indische garens ter bereiding invoerden. De uitvinding van machineriën was het keerpunt. In 1779 begon een nieuwe aera in de geschiedenis der katoen-industrie, waarin het den industrielen van Lancashire door verschillende uitvindingen en de toepassing van stoom als bewegingskracht gelukte om niet alleen het Indisch fabrikaat van de Europeesche markten te verdrijven, maar hier tegen ook in Indië zelf met succes te concurreren, zoodat deze tak van industrie hier achteruitging.

Het jaar 1845 gaf een tweede keerpunt aan in de Indische katoen-nijverheid, want in dat jaar werd de eerste katoenfabriek in Indië opgericht, en binnen tien jaren tijds waren 13 fabrieken in werking. De volgende cijfers geven den voortgang der machinale katoen-nijverheid in Engelsch-Indië te zien.

Jaar.	Aantal fabrieken.	Weefgetouwen.
1865	13	285.000
1876	47	1.100.000
1886	95	2.261.000
1896	155	3.983.000
1905	197	5.163.000

3500
9100
17500
37200 ¹⁾
50100 ¹⁾

De machinale katoen-industrie heeft dus in de laatste 50 jaren in Engelsch-Indië reuzen-vorderingen gemaakt, en in de fabrieken vinden daar thans 200000 arbeiders werk en voedsel voor zich en voor minstens evenveel voor wier onderhoud zij hebben te zorgen. De fabrieken verwerken ongeveer 1900000 balen ruwe katoen, elk van 392 engelsche ponden, d.i. ongeveer 60 procent van de katoenproductie van het land (deze bedroeg over 1904/1905 3818000 balen en werd voor 1905/1906 op 3240000 balen geschat). Aan garen leveren de machinale spinnerijen ongeveer 580 miljoen engelsche ponden af, terwijl de weverijen 580 miljoen yards aan stoffen vervaardigen tot een totaal gewicht van 160 miljoen engelsche ponden.

De Indische garens worden voor 40 procent uitgevoerd naar China en andere landen, voor 23 procent in de Indische katoenfabrieken verwerkt, terwijl 37 procent verbruikt worden door de Indische handwevers en voor de vervaardiging van touw en koord. Men kan, voor dit laatste doeleinde 20 miljoen Engelse ponden afzonderend, dus gevoegelijk besluiten tot een verbruik van lokale machine-garens door de Indische handwevers van 190 miljoen Engelse ponden. Hierbij gevoegd 30 miljoen Engelse ponden hoofdzakelijk uit Engeland ingevoerde garens ten behoeve van de handwevers, en eene op 50 miljoen Engelse ponden geschatte hoeveelheid met de hand gesponnen garens, komt men tot een totaal van 270 miljoen Engelse ponden aan garens door de Indische handwevers verwerkt tegen ongeveer 135 miljoen door de Indische katoenfabrieken geconsumeerd. Men ziet hieruit dat de handweef-industrie van Engelsch-Indië geenszins een te verwaarloozen factor is, daar zij waarschijnlijk ook dubbel zooveel aan stoffen produceert als de katoenfabrieken.

Deze kleine industrie verschaft dan ook in Engelsch-Indië nog aan 2700000 menschen arbeid en aan 5,5 miljoen menschen hun onderhoud. Hoezeer deze cijfers van hare groote levenskracht getuigen in den strijd tegen de machinale industrie, blijkt toch dat zij steeds achteruitgaat tengevolge van de concurrentie der ingevoerde goederen. Hiervan kwamen ten vorigen jare 2160 miljoen yards het land binnen, tegen 550 miljoen yards door de katoenfabrieken van het land en waarschijnlijk 1100 miljoen yards door de handwevers afgeleverd. De katoenfabrieken moeten zich, willen zij den strijd tegen de Engelse concurrentie kunnen volhouden, bepalen tot de bewerking der grovere garens, in enkele gevallen slechts tot No. 40 gaande, om partij te kunnen trekken van het eenige voordeel, dat hun ten dienste staat tegenover verschillende nadeelen, — de aanwezigheid der ruwe grondstof in het land zelf. De Indische katoen heeft een stapel die zich niet tot fijnere nummers laat verwerken. Wel worden pogingen aangewend om de qualiteit te verbeteren, en zijn proeven genomen met de teelt van Egyptische katoen, welke in Sindh tot bevredigende resultaten hebben geleid, terwijl reden is om aan te nemen dat de proeven met „boomkatoen“ in Zuid-Indië ook met goeden uitslag zullen worden bekroond, doch in de eerste jaren zullen de Indische katoenfabrieken wel aangewezen blijven op de verwerking der grovere garens. Waar nu de invoer van katoenen goederen in groote mate voorziet in de behoefte aan fijnere soorten, zal voor den handwever wellicht de mogelijkheid bestaan, om uitbreiding te geven aan de bewerking der ingevoerde fijnere garens, wanneer verbeteringen aan den primitieven weefstoel hem in staat stellen zijn arbeid weer loonend te maken door grootere productie. Men is in Indië reeds doende, de middelen daartoe te zoeken en groote verwachtingen worden gekoesterd omtrent eene door een Amerikaansch expert, Churchill, te Ahmednagar gedane uitvinding, waarop in dit blad reeds werd gewezen. (Volgens de laatste berichten zou er evenwel aan de uitvinding nog iets haperen en had de heer Churchill voor enkele verbeteringen een 5000 roepjen noodig, waartoe een beroep werd gedaan op het belangstellend inlandsch kapitaal).

Moge het vorenstaande een denkbeeld geven van de belangrijkheid en den omvang der katoenindustrie in Engelsch-Indië, te meer moeten ons deze treffen, waar de merkwaardige vooruitgang der fabrieksnijverheid sedert de oprichting der eerste katoenfabriek in 1854 kon plaats hebben niettegenstaande de bevoorrechtiging van Lancashire door maatregelen, welke door de moederlandsche Regeering aan het bestuur van Engelsch-Indië werden opgedrongen en moesten dienen om zoolang mogelijk het principe vol te houden — de kolonie producent der ruwe grondstof en consument van het bewerkt product.

Onder deze maatregelen behoort het heffen van een accijns op in Indië vervaardigde katoenen goederen, waaromtrent de, onlangs afgetreden voorzitter der Kamer van Koophandel in Opper-Indië, S. M. Johnson in een voor het Indisch Nationaal Congres, te Benares in Dec. jl. gehouden, bewerkt rapport het volgende opmerkte:

„Het is nu eenige jaren geleden, dat een accijns werd gelegd op in Indië vervaardigde goederen; dat geschiedde omdat een invoerrecht werd geheven van ingevoerde katoenen goederen, en Lancashire zeide dat zonder accijns op het lokale product de concurrentie niet eerlijk zou zijn.

Het invoerrecht werd geheven om redenen van fiscalen aard en niet bijwijze van protectie der lokale nijverheid, maar protesten en vertoogen haalden even weinig uit; het baatte niet er op te wijzen dat er eigenlijk geen sprake kon zijn van concurrentie, wijl in Indië heel andere stoffen worden vervaardigd dan in Lancashire, de kiezers van Lancashire stonden er op,

dat een recht moest worden geheven, en van de Engelse regeering ging een dienovereenkomstig bevel uit in tegenstelling met de inzichten en wenschen van de Engelse ambtenaren in en het volk van Indië.

Nieuwe gevaren bedreigen de Indische katoen-nijverheid.

Sedert een jaar ongeveer is in Lancashire een beweging gaande, om op grond van humanitaire overwegingen zoogenaamd, den arbeidsduur in de Indische fabrieken wettelijk te regelen. In Bombay vond die beweging haren oorsprong, toen de Times of India te velde trok tegen den vijftien-urigen arbeidsdag. Dit protest vond weerklank bij de Indische industrieelen, die eigener beweging besloten den arbeidsduur in hunne inrichtingen te beperken, waarbij wordt aangestuurd op 72 werkuren per week. In Lancashire is men hiermee niet tevreden en hoort men den eisch stellen in Indië den tien-urigen arbeidsdag in te voeren, waarbij goedkoop humaniteits-betoon opgeld doet, maar het refrein is — wij willen de Indische markt behouden.

Het arbeidersleven in de Indische fabrieken verschilt hemelsbreed van dat in de Engelse fabrieken:

„Indische fabrieken“, schreef de heer Johnson, zijn op ruime terreinen gebouwd, waar de werklieden onbeperkte middelen tot ontspanning vinden, waar zij baden, hun kleederen wasschen, hun maaltijden nuttigen, slapen, en in werkelijkheid wonen. De Indische fabriek is voor hare werklieden hun tehuis. Kijk nu eens in Engeland. Laat daar een arbeider zijn machine in den steek om even te gaan baden, 'n pijpje te rooken, 'n dutje te doen, of zijn kleeren te wasschen. Dat is iets ongehoords. Hij heeft van het oogenblik dat hij in de fabriek komt totdat hij die verlaat aanhoudend door te werken. Vrouwen werken in Indië uit kaste en andere overwegingen niet in de weverijen en in de spinnerijen, alleen in de haspelkamer. In Lancashire werken de vrouwen overal mee en soms zelfs nog harder dan de mannen. Waar zou de humaniteit het best geplaatst zijn?”

Nog in zijn afscheidwoord bij de jaarlijksche vergadering van den Kamer van Koophandel van Opper-Indië te Cawnpore, wees de heer Johnson op het gevaar, dat de Indische industrieelen van de zijde der Engelse collega's dreigde:

„De katoen-industrie in Indië staat in het bijzonder bloot aan aanvallen van buiten omdat het land de ruwe grondstof levert voor de katoennijveren van andere landen en onze concurrenten er belang bij hebben, dat zoo weinig mogelijk van de ruwe grondstof in het land zelf wordt verwerkt. Tegenover alle voordeelen, die andere natien genieten bij de katoen-fabricage, waaronder Europeesche bedrevenheid, gevoelfend intellect, machinerijen en verdere benoedigheden ter plaatse vervaardigd en goedkoope brandstof de meest belangrijke zijn, heeft Indië er slechts één en dat is de ruwe grondstof. Onze mededingers zeggen dat wij goedkoope en overvloedige werkkrachten hebben, maar onze fabrikanten weten dat op deze bewering heel wat aan te merken is. En nu beweren zij, dat wij in onze meerdere werkuren een voordeel op hen hebben, en dat deze uren diensvolgens moeten worden beperkt.”

Spreker achtte het critieke oogenblik voor deze quaestie nabij en wees er op hoe nu ook de Dundee-belanghebbers in de jute-industrie voor Chamberlains tarief-commissie in Engeland, een uitvoerrecht in Indië op jute-goederen verlangden om aan de Engelse fabrikanten de preferentie te verschaffen.

Wat de katoen-industrie betrof drong spreker aan op eene vereeniging van alle katoen-fabrikanten in Engelsch-Indië tot eene bespreking en de verdediging van hunne belangen.

Wat den goedkoope arbeid in Engelsch-Indië betreft, had de heer Johnson reeds in zijn vorenaangehaald rapport er op gewezen, dat een Indische arbeider met 72 werkuren slechts 70 Engelse ponden katoenen stof aflevert, terwijl een fabrieksarbeider in Lancashire, die van 4 tot 6 weefgetouwen bedient tegen een Indiër slechts één, in een week van 55 werkuren van 312 tot 468 Engelse ponden goed kan opleveren.

Zoolang de Indische arbeider zich niet verbetert zal voor de Indische industrie concurrentie met de industrieelen van het moederland op den duur eene onmogelijkheid blijken.

Op de verbetering van de arbeidersklasse behoort dan ook volgens den heer J. te worden aangestuurd in de eerste plaats door het elementair onderwijs ook aan die klassen te doen ten goede komen, die er nu nog geheel van verstoken blijven.

Waar ook ten onzent in Indië de quaestie der bevordering van inlandsche industrieelen op het tapijt is gebracht, meenen wij dat het voorbeeld van Engelsch-Indië ten deze even leerrijk is als ter navolging aanspoort in zooverre, dat wellicht ten onzent door het onderwijs de grondslag voor die industrieelen zal kunnen worden gelegd, waar nu in Engelsch-Indië de vraag zich voordoet naar het onderwijs als middel ter verbetering van bestaande industrieelen.

1) Hierbij zij aangeteekend dat in de Times of India van den 6en Januari ll. de volgende cijfers aan de hand van statistieke gegevens werden medegedeeld: 35000 weefgetouwen in 1895, 45000 in 1904, en 57000 op het einde van 1905, welke laatste vermeerdering wordt toegeschreven aan de Swadeshi-beweging in Engelsch-Indië, die de vraag naar het lokale fabriekaat zeer deed toenemen en de industrieelen in staat stelde hunne installatiën uit te breiden.

Boekbespreking.

In dank ontvingen wij van den schrijver F. P. H. Prick van Wely, leeraar aan de H. B. S. met 5 j. c. te Batavia, zijn door de uitgevers G. C. T. van Dorp en Co. keurig gedrukte studie, getiteld: „Nederlands Taal in 't verre Oosten.“ eene bijdrage tot de kennis en de historie van het Hollandsch in Indië, of zooals hij 't in zijn voorwoord noemt, eene uitbreiding van zijn vroeger geschreven verhandeling: „De Verindisching van ons Nederlandsch.“

Na in het eerste hoofdstuk o. a. betoogd te hebben, dat het Nederlandsch in Indië reeds bij het begin van onze nederzetting eene Kreoolsche tint zou hebben aangenomen, als het niet beschermd ware geworden door de toen in den Archipel naast de inlandsche talen gangbare *lingua franca*: het Maleisch-Portugeesch, dat onze taal voor totale verbastering vrijwaard heeft tot het gunstiger tijdstip, toen de school het reddingswerk kon overnemen, dat ze nu nog voort te zetten heeft, gaat hij in het tweede over tot de beschrijving van de taal der Indo-Europeanen, waarbij hij natuurlijk gelegenheid heeft om menige grappige anecdote ten beste te geven, zoowel het verkeerd leggen van den klemtoon, als het verwisselen van sommige letters en het onbegrepen nazeggen. Om hier slechts één voorbeeld van het laatste aan te halen:

Oedang (= garnaal) *baris* (= krijgsvolk) *mijn kleine gon*, waarin de baar niet zoo gauw het van Alphensche: „Hoe dankbaar is mijn kleine hond“, herkennen zal.

In het derde hoofdstuk: *Het Indisch Nederlandsch van nu*, toont hij aan, hoe talrijk de schare van overgenomen Maleische woorden is, en krijgt onze Vereeniging daarover ook nog een veeg uit de pan: „Vooral in de laatste jaren, sedert het optreden van *Oost en West*, en het scheppen van een Hollandsche markt voor de Indische kunstnijverheid, neemt het aantal vernederlandschingen gestadig toe. . . .! Hij meent dat dit verschijnsel te wijten is in de eerste plaats aan het feit, dat het Maleisch niets van het barbaarsche, oorverseurende heeft, dat zoovele „apentalen“ kenmerkt en ten tweede omdat 't ons zoo gemakkelijk in den mond ligt. Zich vermijndend in de schoonheid van het Maleisch, vraagt hij: Zou er wel een taal zijn, waarin de klanknabootsende woorden zoo suggestief zijn, als in ons Oostersch-Italiaansch?”

En verder:

Neem bijv. één en hetzelfde begrip „avond“, in het Italiaansch *sera*, in het Maleisch-Javaansch *sove*. Wie eenig muzikaal gehoor heeft, voelt dadelijk het overtreffende van het Oostersche woord met dezelfde medeklinkers, maar met de van de *v* afglijdende demping van *toon*, als een teedere versmelting van licht naar bruin, een Rembrandtiek klankeffect van andoentlijke schoonheid tegenover het onstemmige opengaan, als naar den lichten dag, van de eindsyllabe in het Europeesche woord. Zoo is bijv. ook het eigenlijke Arabische *soerat* een heel mooi woord tegenever ons „brief“, en voor een klanksymbolist zou *njai* een vondst zijn ter suggestie van de in liefdeweelde verkwijnende exotische hetaire. Vooral sommige bloemennamen hebben een val van melodie, die haast voor het oor even aangenaam is als haar geuren voor den reukzin. Was Busken Huet niet onder de bekoring van het woord *melati*, toen hij schreef: De naam is welluidend en doet tegelijk aan een wit poesje, aan een lief meisje, en aan eene waschkom denken, waarin lieleblanke en welriekende kleine sterren drijven. —

Het geheele boek is aangenaam en onderhoudend geschreven; wij twijfelen er niet aan, of het zal zeker door velen met genoegen en nut tegelijk gelezen worden.

Van het reeds vroeger door ons met grooten lof besproken werk van Dr. H. Blink: **Nederlandsch Oost-Indië, geografisch, ethnografisch en economisch beschreven**, uitgave van E. J. Brill te Leiden, ontvingen wij de 11e, 12e en 13e afleveringen, die een waardig vervolg zijn op de daaraan voorafgaande. Achtereenvolgens worden behandeld: De bewoners van Java, de economische en cultuurgeografie van West-, Midden- en Oost-Java met Madoera, ieder afzonderlijk, daarna de eilanden rondom Java en aan de Vorstenlanden is nog een speciaal hoofdstuk gewijd. Bij het einde van de 12e aflevering begint de beschrijving van Sumatra en omliggende eilanden, welke in aflevering 13 uitvoerig voortgezet wordt.

Ook van het meer populair geschreven en zeer fraai geïllustreerde reisverhaal van T. J. Bezemer: **Door Nederlandsch Oost-Indië**, door J. B. Walters, te Groningen uitgegeven, waarvan wij de verschijning met groote vreugde begroetten, mochten wij een volgende, thans de 6de aflevering ontvangen, waarin behalve de verschillende takken van inlandsche kunstnijverheid, vooral over het natuurschoon en de cultures in de Preanger-Regentschappen gesproken wordt en een nieuw, zeer interessant hoofdstuk begint, betreffende de Hindoes en hunne godsdienststelsels met betrekking op de vroegere Hindoe-kolonisatie op Java.

Deze beide elkander aanvullende boeken het eene in 15 en het andere in 10 afleveringen compleet, respectievelijk f 1.— en f 0.65 per aflevering kostende en die zeker zoowel door de studeerende jeugd als door ouderen van dagen met genot en voldoening zullen worden ter hand genomen, bevelen wij onzen lezers ten zeerste aan, daar zij ieder in hun soort er niet weinig toe zullen bijdragen om de zoo noodige algemeene belangstelling in ons Indiën te verhoogen en te verbreiden.

NAAMLIJST VAN LEDEN
toegetroten tot de Vereeniging „Oost en West”
in de maand April 1906.

Heer C. Terpstra	Amsterdam	f 2.— lid
„ Justus van Maurik Jr	„	2.— „
„ Louis van Maurik	„	2.— „
„ J. D. Cox	„	1.50 „
„ J. Romeijn	Arnhem	1.50 „
„ J. A. van der Wijk	„	1.50 „
„ I. A. de Jong	Bergen-op-Zoom	1.50 „
„ J. Bakker	Coronie (Suriname)	2.50 „
„ I. Ph. Bartelink	„	2.50 „
„ M. J. W. Ponse	„	2.50 „
„ C. C. Venghaus	„	2.50 „
„ Mr. G. Pinedo	Curacao	2.50 „
„ R. G. Gefken	„	2.50 „
„ P. Moorrees	Indië (tijdelijk Amersfoort)	2.50 „
„ D. Duinker	Haarlem	2.50 „
„ L. G. van Steyn	Leiden	1.50 „
„ Mr. A. J. Fokker	„	2.— „
„ E. J. Gerrits	's-Gravenhage	3.— „
„ H. Doeff	„	5.— don.
„ J. J. Staal	„	2.50 lid
Mevr. H. E. Wageningen	Rens	1.50 „
Heer H. M. d'Agremond	„	2.50 „
„ P. M. Schelling	„	2.50 „
Mej. J. C. van Lelyveld	„	1.50 „
Heer E. A. Zorab	„	1.50 „
„ P. A. Zorab	„	1.50 „
Mevr. de Wed. A. Schlosser	geb. Tam	1.50 „
Jonkvr. M. H. van Citters	„	2.50 „
Mevr. de Wed. V. A. Schüssler	„	1.50 „
Barresse L. J. van der Borch	gen. Rouvenoot	1.50 „
Heer C. W. B. van Renesse	van Duivenbode	3.— „
„ Djin Seng Oei	Parijs	3.— „
„ H. E. Levert	Scheveningen	2.50 „

Aan Donateurs, Leden en Abonn., die verhuizen of het weekblad niet geregeld mochten ontvangen, wordt verzocht hiervan kennis te geven aan den Administrateur, Verhulstraat 51, den Haag.

Voornaamste inhoud van Nederlandsche Tijdschriften over Oost- en West-Indië.

De Indische Mercuur, 15 Mei 1906 no. 20.

Koloniaal Museum. — De onderlinge contrôle in het jaar 1905, door J. J. Hazewinkel (Overdruk Archief Javaniëkerindustrie.) — Soekaboemische Landbouwvereeniging. — Aardnoten (katjang tanah), door W. G. Leembruggen. — Bericht van Schimmel & Co. — Humus als een factor van vruchtbaarheid van den bouw-bodem, (vervolg), door Jhr. Mr C. J. E. van Haeften. — Uitvoer van Java. — Consulaire Verslagen. — Verslagen van Maatschappijen Enz.

Tijdschrift voor Nijverheid en Landbouw in Ned.-Indië Dl. 72, Maart—April 1906.

Exploitatie der Djatibosschen, door Noach. — Aanteekening op de nieuwe faillissementswetgeving, II, door Mr. C. A. Wienecke. — Eene proeve tot oplossing van een der brandende vragen van den dag: „de particuliere landerijen”, door D. Mulder. — Over de cultuur der kokoplant, in 't bijzonder op Java. — Ramee, door H. J. Boeken. — Kaoetsjoek-mistels, door Prof. O. Warburg. — De Suikernijverheid op Java en hare geschiedkundige verhouding tot de koloniale kas, door J. Dinger. — Stoomvaartverbinding Java-Zuid-Afrika-Nederland. — Jaarverslag van de Ned.-Indische Vereeniging tot bescherming van dieren. — Productenmarkt en wisselkoersen over Maart 1906. — Amerika, en Suikereijfers. — Suikerverbruik in Frankrijk. — Suikerberichten over oogst en productie in het buitenland.

Om uit te knippen.

INTEEKENBILJET.

De ondergeteekende.....
wonende te..... wenscht
donateur-trice.....
lid te worden der Vereeniging **Oost**
en West tegen een jaarlijksche contributie
van f.....
den..... 190.....
Straat of gracht.....
Handteekening.....

Te zenden aan den Secretaris van het Hoofd-bestuur:
L. P. F. SCHIMPE.
Theresiastraat 8. Den Haag.

Weekblad voor Indië 2e. jaarg. No. 49.

Een goed voorbeeld [inzake behandeling van beri-beri], IV, door Dr J. Groneman. — Koloniale romans, door F. P. H. Priek van Wely. — Een kwart eeuw onderwijzers (Mevr. A. D. Gottschalk) (met portret), door J. de Jong. — Moeara Tembesi, onze hoofdpost in Djambi (met platen), door G. Indische indrukken, VIII, door Carlo. — De Regentsdochter, Roman van Victor Ido (vervolg).

Het Daghet. Een blad voor kunst en leven. 1e jaarg. No. 9

Javaansche batikmotieven, door J. E. Jasper (met af-

beeldingen). — Uit Soenda's voortijd, door C. M. Pleyte (vervolg). — Eigenaardige feestkleedij (met afb.), door L. Th. Mayer. — Een suikerpraatje (met afb.), door A. Doijer.

De Rijnsche Zending, 1906. No. 1.

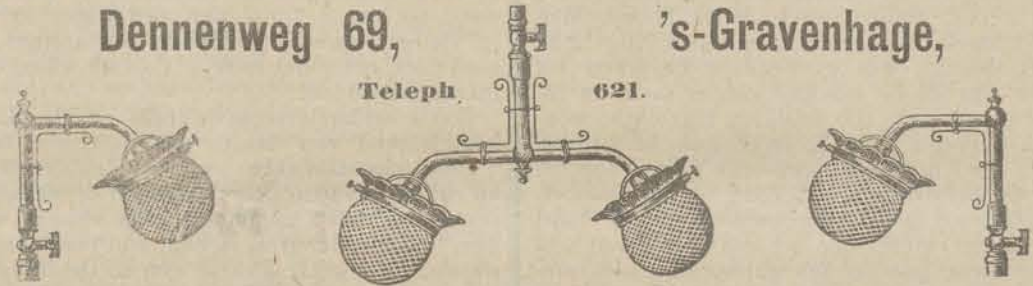
Van Heidenen en Christenen, door J. H. Meerwaldt. — Porneo. Bladen uit het dagboek van zendeling K. Hendrich — Nias. Een en ander uit de brieven van zendeling E. Fries. — J. P. G. Westhoff †, door P. v. Wijk Jr. Enz.

De Haagsche Zendingsbode. 1 Mei 1906.

De Protestantsche melaatschen verpleging in Suriname. — Uit de Karo-Batakzending, door J. H. Neumann.

De N. V. Maatschappij „ASTRA”,

Dennenweg 69, 's-Gravenhage,

beveelt zich beleefd aan voor: den **aanleg** en de **herstelling** van GAS-, WATER-, ELEC-TRISCHE- zwak- en sterkstroom leidingen, **polijsten, vergulden, vernikkelen** en **herstellen** van metalen voorwerpen; ook wat tot het Smidsvak behoort, leveren van KAP-, KROON-, KANTOOR- en ELECTR. LAMPEN met diverse kappen en **korallen randen**.

Voorts wordt de aandacht verzocht voor de Specialiteit in **ALUMINIUM KEUKEN-GEREEDSCHAP**, tot zeer scherp gestelde prijzen.

Dit artikel is in deugd- en duurzaamheid of prijs onovertroffen.

Complete CLOSETS, FONTEINEN, ZINKEN, GEEMAILLEERDE en STALEN BAD-KUIPEN met en zonder Geysers voorhanden.

Prima GASGLOEILICHTKOUSJES, GLASWERK enz.; GASCOMFOREN in versch lende modellen WEEGSCHALEN, GUMMISPONSEN, GASLANG in metaal en gummi.

Onderhouden van gasgloeilichten tegen zeer billijke voorwaarden. Kousjes ook voor de verschillende **hangende** lichtsoorten zijn in voorraad, riekend licht wordt onmiddellijk verholpen.

Orders voor Indië worden spoedig en tot de goedkoopste prijzen uitgevoerd. Een der directieuren was jaren lang in den handel op Java, zoodat alle gewenschte inlichtingen kunnen worden verschaft aan hen die van of naar Indië vertrekken.

Vraagt prijsopgaaf.

Weekblad voor Indië

onder Hoofdredactie van **M. VAN GEUNS,**
te Soerabaja.

INHOUD van n°. 45, van 4 Maart 1906: Volkslektuur en de „Bintang Hindia”, door J. E. Jasper. — Frits Bouwmeester (met foto's). — A. E. Dinger (met portret). — Hollandsch-Hongaarsche verzen (van Giza Ritschl), door Henri Borel. — Indische Indrukken, door Carlo. — Damesteas door Edera. — Brieven die hun doel bereikten, door Corinna. — Indische boosdoeners (Loontje komt om zijn boontje), door Auditor. — De regentsdochter, roman van Victor Ido. — Berichten, — Feuilleton.

Prijs per 3 maanden f 2.50.

Men kan zich abonneeren bij den Agent voor Nederland: Uitgevers Maatschappij „Het Gemeenschappelijk Belang” Nieuwe Molstraat 20, Den Haag.

Oranje-Hôtel.
Nijmegen.

Speciaal ingericht voor Indische families.